

KÜLTÜREL DERGİ

YIL : I SAYI : 5 CİLT : I OCAK - ŞUBAT 1965

EDEBİYAT

SANAT

FOLKLOR

TARİH

COĞRAFYA

AKTÜALİTE

Fiatı : 2 Lira

Başnur Matbaası - Ankara
I 9 6 5

KAFKASYA

İKİ AYDA BİR ÇIKAR
KÜLTÜREL DERGİ

YIL : I SAYI : 5 ÇİFT : I OCAK - ŞUBAT 1965

İÇİNDEKİLER

Derneklerimiz	KAFKASYA
Hatti (Hittit)ler	Selâmi KENETOKA
Çerkes Adetleri	SETENAY
Çeçeno - İngilizlerin Genosidi Hakkında	B. BATIRHAN
Kuzey Kafkasyanın Politik Durumu	Tamar GÜSAR
Kafkas Milletleri	Mahmut KUSKO
Eski Adige (Çerkes) Tarihi	Dr. Vasfi GÜSAR
Kafkaslıların Medeniyeti	Vahit CANBEK
Kuzey Kafkasya - Rusya Mücadelesi	İzzet AYDEMİR
Kafkaslıların Hürriyet Mücadelesi H.	B. B.
M. Fetgeray Şöeni	★
Pşimaho Kosok	★
Aydının Öğütü (Hikâye)	Mahir ÇAĞATAY
Kahraman İmarın Şühri ve Hakkındaki Uydurmalar	Mahmut KUSKO
Unutamayacağımız Günler	★
Kayıplarımız	★
Aktüalite

Sahip ve sorumlulu yayın Müdürü
İZZET AYDEMİR

Teknik İşler :
BAYRAM HERGÜNER

Yönetim Merkezi :
Emek Mahallesi 75. ci Sokak
No. 61/5
Bahçelievler - Ankara

Her çeşit yazışma ve abone adresi:
Yeni Mahalle Muhağ Sok. No.: 9
Ankara

★
Dizildiği ve basıldığı yer :
BASINUR MATBASI

★
ABONE TARİFESİ :
Yıllık Abonesi : 12 T.L.
Yabancı Mektuplar : 24 T.L.

★
Gönderilen yazılar ve resimler
basılınsın veya basılmınsın işde
olunmaz.

★
Yayın Komitesi gönderilen yazılar
da gerekli düzeltmeleri yapmaya
yatkınlıdır.

★
Dergide basılan terçime yazılardan
doğacak her türlü sorumluluk
gevirrene aittir.

★
Dergide yayımlanan yazılar kaynak
gösterilmek şartıyla başka yerde
yayınlanabilir.

DERNEKLERİMİZ

Halen Türkiye'de çalışmalarda bulunan derneklerimiz hakkında çeşitli tenkitlerde bulunulmaktadır. Bu tenkitlerin bazıları yerisiz ve derneklerin gayesini anlamayan veya anlamak istemeyen kimselerden, bazıları da haklı olarak gerçekten sarnını olan hemşehrilerimizden gelmektedir. Şu anda kuruluşlarını tamamlayan ve tizliğinde belirtilen amaçlarına el atabilecek duruma yükseilmiş İstanbul Kafkas ve Ankara Kuzey Kafkas Kültür Dernekleri mevcuttur. Bu iki derneğin aşığı yukarı yaklaşıp amaçlarının yanısıra bu derneklere ihram olarak kurulmuş Turhal Kafkas Kültür ve Yardımlaşma ve Düzce Kafkas Yardımlaşma dernekleri de kendi çaplarında çalışma devresine girmişlerdir. Bu son iki dernek hakkında tenkitde bulunulmak için henüz vakit erkenidir. Esas tenkit konusu olan İstanbul ve Ankara Kafkas derneklerine gelince bunlar Akkardan ileri sürülen başlıca şikâyet konusuda bu derneklerin henüz gözle görünür olumlu bir varlık gösterememeleridir. Bu derneklere (Tenkitçilere göre) folklor, den başka faaliyet gösterememekte ve tizliklerinde belirtilen Kafkas kültürünü tanıtmak ve yaymak yönünden çok kısır bir durumda kalmaktadırlar. Tenkitlerin başında gelen bu ve diğer hususlara ayırdığımızda cevap vererek okuyucularımızı aydınlatmaya çalışacağız.

O zaman okuyucularımız bu tenkitlerin nedenlerini, tenkit eden hemşehrilerimizin tenkitlerinde haklı olup olmadığını iyice anlayacaklardır.

KAFKASYA

HATTI (HİTİT) LER

Selâmi K E N E T O K K A

HATTI (Hittit) ler kimdir? ve hangi milletendir? ne zaman ve nereden gelmişlerdir? Bu soruları cevaplandırmak açıkça görüldüğü gibi kolay bir şey değildir. Bu mesele çok araştırma ve tartışmaya müsâit bir mevzudur.

Tarih bunu, bugüne kadar halledebilmiş değildir. Hususiyyle Hattilerin dili ve edebiyatları üzerinde araştırma yapanların bu diliden bigane (habersiz) olmaları meseleyi daha da fenaya götürmüştür. Tarihçilerin tarafızsız davranmaları gerekirken diller üzerindeki araştırmalarda yaptıkları affedilmez hatâ onların değerlerini düşürmektedir. Bazıları da ihtirâslarına kapılarak sahipsiz (!) buldukları için bu zengin kültürlü medeni milleti kendilerine mal etmek için bir sürü yalan ve iftiradan çekinmemişlerdir.

Arkeolojik araştırmalarla bir milletin tarihini ortaya koymak çabuk ve kolay başarılabilecek bir iş değilse de tamamıyla imkânsız değildir. Esaslı, ciddi çalışmaya ve tarafızsız hüküm vermeye ihtiyâç vardır.

Hattîlerin tarihini karanlıkta bırakan sebeplerden biri de bazı müverrihlerin (tarihçilerin) dediği gibi kitabelerini A K A D 'ce yazmış olmalarıdır. Fakat yazının Akadce olmasına rağmen bunların (yani Hattîlerin) Sâmî kavimlerinden olmadığına bütün tarihçiler mütefikdir. Bunun böyle olması ancak, bir milletin can damarını teşkil eden dili hakında fikir edinebilmeyi ve dolayısıyla milleti tanımayı zorlaştırıyor. Fakat şurası muhakkaktır ki bir millet her ne kadar başkalarının dili ve yazısını kullansa dahi yine orada kendi benliklerini tebarüz ettirecekleri şüphe götürmez bir hakikattir. Bu hususta isim ve unvanları dikkata değer. Fakat esefle söyliyelim bazı Avrupa tarihçileri bunun, cümlemin her kelimesi için doğru olduğuna inanmış ve bir cümlemin tahlilinde dört bes dilden faydalanmak istemiş ve İspananto bir dili vücude getirmiştir. Misal olarak (Khrony) nin Hattîlerin bir kolu olan N E Ş A dili ile yazılmış bir tableti okuyuşunu buraya derg ediyoruz:

Khrony: Neşa dilinde yazılmış olan tabletlerdeki yazıyı Hind-Avrupa dilleri ile mukayese etmek suretiyle ilk defa Neşa'ce şu «Ugga sal Annans Escri» cümlesini görmüş ve bunun «Ben kadın Annansım» manasını ifade ettiği neticesine varmıştır. Khrony bunu çözmeye uğraşırken ideogram olarak kadın manasına gelen (Sal) kelimesini kullanmış ve buna dayanarak ta (Annans) ın bir şahıs ismi olacağı hükmüne varmıştır.

Khrony; bundan sonra içinde ideogram olarak Sümercede eklemek manasına gelen (NINDA) bulunan tarihi cümleye geçmiş ve: «NU NINDA - AN EZATTENİ VADER - Ma EKUTTENİ» cümlesini «şimdi ekmeği yiyorsunuz» suretinde çözmüştür. Khrony; bunu çözerken «NINDA» kelimesinin sonundaki «An» lafzının yemek mefhumuyla ilgili bir ek olacağını kabul etmiş, bundan sonra «ezatteni» sözünün gelebileceği anlamları araştırmıştır. Bu lafzdaki «Ezzan» ın Almancada yemek manasına gelen (Essen) kelimesine benzermesine dayanarak, bunda yemek manasına geldiğine, cümlemin başındaki (Nu) kelimesinin de İngilizce (Şimdi) anlamlarına gelen (new) a benzeterек cümleyi «şimdi ekmeği yiyorsunuz» şeklinde çözmüştür. Halbuki bir dilin bir kaç dilden yapılmış olmasına (bilhassa o zaman da) ihtimâl yoktur.

Bütün bu diller (Neşaça, Hattice, Hurriçe...) bugünkü Kafkas dilinin muhtelif lehçelerinden başka bir şey değildir. Khrony ve emsâli Avrupa müellifleri, tarihçileri Hattî dilini kendi dillerine çevirmeye uğraşmadan kendi çevresinde inceleselelerdi çalışmaları daha verimli olurdu. Çünkü Hattîler; onların dedikleri gibi Avrupa gurbundandı değildiler. Onlar Kafkasyalıların kardeşleridir. Aynı soydandırlar. Hattîler Anadolu'da iken Kafkasyalılarda Kafkasyada idi. Dilleri de, kültürleri de aynıdır. Din ve inançları, âdet ve ananeleri tamamıyla bir birine benzemektedir. Hattîlere has mezarlıkların aynıını Kuzey Kafkasyada bulmak mümkündür. Hattîler, komşu devletlerden farklı olarak evlenme hususunda şu konuları vaz'etmişlerdir: «Hiç bir kimse annesi, kız kardeşi, halası ve teyzesi, amca ve dayı kızları ile asla evlenemezler. Eğer bunlardan biri vuku, bulursa cezası ölmüdür» deniliyordu. Halbuki bunlar diğer hiç bir millette yoktu. Mısır ve Asurler amca ve dayı kızları söyle dursun, kız kardeş ve anneleriyle evlenirlerdi.

Kafkasyada ise Hattîlerin bu güzel âdet ve ananeleri aynen mevcuttur. İslâmiyetin kabulüyle bazılarından ceza kalkmışsa da hâlen bu eski an'anelerine sadakatta hiç bir Kuzey Kafkaslı dayı ve amca ahladıyla evlenemediği gibi kendi soyuna mensup bir kimse ile de evlenemez. Hepsi ni hemşire sayarlar.

Misal olarak sade bu bir tanesini zikrettim. Halbuki diğer bütün âdet ve an'aneler de bu şekilde birbirine mutabaktır. Gıymişlerine gelelim: Hattîlerin ucu kıvrık uzun gızmeleri, Kafkasyalıların Lhey dededikleri (bugün de gıymekte oldukları) gızmeleri, Hattîlerin gıymüş kamaları ile Kafkasyalıların meşhur gıymüş kamaları, Hattîlerin serpuşları ile Kafkaslıların kalpakları hep birbirinen aynıdır. Dillerinde aynıdır. Kayseri de Kanes (Kütüpe) tabletlerinin üzerindeki yazılarda bazı Avrupa müelliflerinin yaptıkları gibi dili eğip bükmekten şakillerin bugünkü karşılığı olan harflerin verilmesiyle saf Çerkes (kabardayce) ismi terkîpleri ve bazı büyük diğer kabilelerin isimleri görülmüştür. Misal olarak

Kayseri müzesindeki Kültüpeden çıkarılan yazıları aynen buraya yazıyorum:

- 1) ΓΥΚ ΡΟΥΦΟ
- 2) ΤΟΥΚΑΘΗΤΕ
- 3) ΜΟΝΙΔΙΟΝ ΥΣΣΩ
- 4) ΤΟΝΟΙΚΟ ΝΜΩΤΑ
- 5) ΤΟΥΑ ΤΑΛΜΑΤΟΣΑ ΦΙΟ

Bu harflerin yerlerine Türkçe karşılıkları konulursa aynen şu isim ve terkipler meydana gelir ki Çerkesçedir: «Kık Roufo, Tşkaönk o, Monidyon yikoş, Tonoyko Nmōta, Toyo Kalmetoka Fyo.»

Manaları: (Kık) kelimesi Çerkesçede aşırı cesurlara verilen bir unvandır. (Roufo) şahsın adıdır. II. (Tşkan) şahsın öz adıdır, (Tşkaniko) Tşkan'ın oğlu demektir. III. (Monidyon yikoş) deki Monidyon çerkeslerde maruf bir isimdir, (Koş) de kardeş demektir. (Yikoş) deki (yi) ise izâfet ekidir. Hepsî birlikte (Monidyon'un kardeşi) demektir. IV. (Tono yiko Nmōta) da (Tono) maruf bir isimdir, (Ko) oğul, yiko deki (yi) izâfet ekidir. (Tononun oğlu Nmōta) demektir. V. (Toyo kalmetoka Fyo): (Toou kalmet oğlu) veya (Toyo kalmet zade Fyo) demektir.

Şu en ufak bir misal dahi Hatlı'lerin dili hakkında fikir vermekte ve bugünkü Kafkaslılardan olduğunu tebarüz ettirmektedir. Arkeolog ve bilimlerin Hatlı dilleri hakkında tam bir fikir izhar edemeyişlerinin sebebi de kendilerin icat ettikleri Hatlı Hiyoraglıf'inin halen Okunamamayıdır. Ve (AKAD) alfabeyle yazdıkları yazılarda (Akad) dilini kulllanmış olmalarıdır. Akad dili okunupmanası anlaşılıyorsa da (Hatlı) dili hakkında malumat edinilemiyor. Süphesiz ki Hatlı hiyoroglıfî Okunabildiği zaman Hatlı kültürü bütün ağıklığıyla ortaya çıkmış olacaktır ve Hatlılerin Kafkas milletinden olduğu görülecektir. Ve bütün dünya milletleri tarafından takdir ve tasdik edilecektir. Zaten biz onların torunları için onları tanımak zor bir şey değildir. İkkokula henüz giden bir Kafkaslı göcuğa verin, Hatlılerin âdet ve ananelerini okutun, işler kabarmalardaki Hatlı kıyafetlerine bakırın, göcuktan: (Bunlar bizden mi?) yani Kafkasyalı mı?) cevabını alırsın.

Bütün bunlar gösteriyor ki bu iki millet (Hatlıler ve Kafkasyalılar) biri birinden ayrılmaması kabil olmayan bir toplum ve aynı ırktanlardır. Etnografya, arkeoloji, fioloji bilgilerini araştırmalarını bu cihetlerden yapmaların çalışmalarının semerelerini daha çabuk elde edeceklerine hiç şüphe yoktur.

ÇERKES ADETLERİ

(Geçen sayıdan devam)

IV

Çeviren : SETENAY

Düğün ve oyunlar günlerce sürer. Bu süre içerisinde güveyinin evinde kalmasına müsaade olunmaz ve o sevgilisini düşünerek bir dinlenme devresi geçirir. Bu tecrit süresi sonunda ise güveyi en yakın arkadaş (sâğdıç) ile gelin evine gelir ve damatla gelin kısa bir süre bir arada bırakılır. İlk evlilik süresinin uzun olması sağlık bakımından mahzurulu görüldüğünden güveyi gelinin yanında fazla bırakılmaz, arkadaşlarıyla geri döner. İkinci ziyâret ise bir hafta veya daha fazla bir süre sonunda tekrarlanır. Güveyinin daima yanından ayrılmayan iki arkadaşınınun bir kaçamak yapmasına engel olurlar. Bir hafta sonunda ise gelin güveyinin evine getirilir, bir ay sonunda da gelinle güveyi kimseye görülmmeden buluşurlar. Güveyi halâ evine dönmez ve arkadaşının evinde kalır. Çünkü gece yarılarda kadar güveyin evinde düğün devam etmektedir ve güveyi kaçamak ziyâretlerini gece yarısından sonra yapar.

Öyle bir an gelir ki artık gelin kocasının ailesine özel bir törenle takdim olunur. O andan itibaren de gelin, oğullarının sevgisi uğruna evini terkemiş bir hanım olarak sevgi ve hüürmet görür.

KAÇIRMA YERİNE PARAYLA EVLENME

İngiliz derglentinde iki gürup subayın kılıçlarının altından gelin ve güveyin geçtiğini gösteren resimler gözden kaçmaz. Bu geleneğin menşeinin Kafkasya olduğunu bilenler için bu enteresan bir olaydır.

Eğer zengin bir genç bincilik ve cesaretin önem tasımadığını ileri sürerek zenginliğine ve prestijine güvenererek evlenmeye kalkarsa, bu tip bir evlenmenin gerektirdiği bütün geleneklere uymak zorundadır. Bu geleneklerin şartları da kız kaçırma zamanlarında diğer gençlerin eğlenmek zorunluğuyula çaldıkları şeylerin tazmin edilmesi ve ayrıca delikanlılara kıymetli hediyeler gönderilmesidir. Hediye almayan gençler bu tip evlenmeye itiraz etmek ve her türlü zorluğu çıkarmak hakkına sahiptirler. İşte birçok gençlerin parayla evlenmeye yanasmalarının sebebi bu tip evlenmenin kendilerine yükliyeceği mali külfetin ağırlığıdır. Son olarak parayla evlenmeği kabullenen genç hazır bulunan kalabalık ötünde ve ikisıra halinde dizili gençlerin kılıçlarının altından geçmeler. Bu geçiş gençlerin kılıçlarını gelin ve güveyin üzerine indirmeleri sonucu onların gütünc bir şekilde eğilmelerini gerektirir. Bu şekil bir evlenmeden sonra artık güveyin ahfadi şövalyelik ve bincilikle öğünemez. Bu ahlenin göcuğu herhangi bir kimse ile döğüşmeğe kalkarsa ona babasının evlenirken 20 kılıç altından geçtiği hatırlanır ve hakaret edilir. Bundan sonra artık o delikanlı yığıtılık hususunda öğünemez.

Bu gelenek, zenginlik ve prestije bağlanmanın yersizliğini ve gençlerin eğitim ve tebyesinde iyi plan kurmaya, bincilik ve cesarete önem vermelerinin gerekliliğine inandırır. Eğer herhangi bir genç bu hususları ihmal etmişse ayrıllar ve yalnız kendine değil aynı zamanda bütün ahfadına bincilik ve şövalyelige dayanan Kafkas toplumunun önüne zararlı dökmüş biri olması sebebiyle kötünlük etmiş sayılır.

İşte Kafkas geleneklerine göre gelin ve güveyin kılıç altından geçmelerinin sebebi ve İngilizlerin aynı şeyi yapmalarındaki gaye? İkiisi arasındaki tezata okuyucularımızın dikkatini çekerez.

(Devamı var)

KUZZEY KAFKASYADAKİ ÇEĞENO-İNGUŞ VE KARAÇAY BALKARLARIN ÇEĞENİDİNİN 21. Cİ YILII MÜNAŞEBETİYLE

Yazan : B. BATIRHAN

Eski Yunan tarihçesi Herodot (M. Ö. 5 asır) İskitlerin Derbent geçidinden On Asyaya geçerken — Çeğen, İnguşların yaşadığı — kısmen dağılık, kısmen de, ovalık bölgelerden geçtiklerini yazar. (E. I. Krypnof, Çeğen-İnguş tarihine dair eser : S. 40-41)

Eygeni İgnaveviç Krypnof; akademisyen, tarih bilimlери doktoru ve arkeolog olup Kafkasyanın eski demir devri tarihinin tanınmış uzmanlarındandır. Yukarıda işaret olunan eserinde (S. 41) Krypnof şöyle der: «Roma tarihçisi Strabon (M. İ. İttihadından önce) ve daha sonraları yaşamış olan Plutaroh Kafkasya halklarını GAR-GAR'lar adıyla kaydetmektedir ve muhtemelen bunlar Kafkasyanın dağılık sirt-larında Formodot-Terek nehri havzasında, efsanevi Amazonlarla yan yana yaşa-mışlardır.» Roma tarihçisi Pliny'de onların burda yerleştiğini ve GARGAR is-miyle tanıdığını yazar.

E. I. Krypnof şöyle devam ediyor : «Bahusus bu toplum (GARGAR'lar) şim-diye kadar Kafkasya halklarından VEYNAHLAR arasında yaşamaktadırlar. (Çe-ğen-İnguşlar, şimdi bile kendilerine VEYNAH adı verirler. B. B.) Bu kelime İnguş dilinde «GARGAR, Çeğence, GERGER şeklinde kullanılır. Bu benzerlik de onların birbirlerine çok yakın akraba olduklarını anlatır.»

Akademisyen Krypnof'un 1960 yılında S.S.S.R. ilimler akademisi tarafından yayımlanan 578 sayfalık «KUZZEY KAFKASYANIN ESKEİ TARİHİ» isimli eserinde belirttiğine göre ünlü heykeltıraş ve antropolog Gerasimof tarafından Assinof geçidinde meydana çıkarılan ve M.Ö. 5. ci asır öncesine ait bir kadın çehresi ar-zeden büstteki ifade ile bu gün dağlarda yaşayan Çeğen-İnguş kadınlarının sima-sı arasında tam bir benzerlik mevcuttur.

Bütün bu vesikalar ve diğer deliller (ki yer darlığı sebebiyle tafsilat veril-e-miyor) gösteriyor ki Çeğen-İnguşlar bugün yaşadıkları yerlerde bundan birkaç bin yıl öncesindenberi yaşavagelmışlerdir.

Çeğen-İnguşların Ruslarla ilk temasları 1781 yılında olmuştur. Rusların Ha-zar Denizi kıyılarında Terek nehrinin denize döktüğü bölgede kesin olarak yer-leştiği devrede Çeğen ve İnguşlar, Rusların ilk fırsatta kendilerine saldırarakla-rını biliyorlar ve daimte tetikte bulunuyorlardı.

1785 yılında Çeğenistanda Grozni şehri yakınındaki Aladı aulunda MANSUR (Uşurma) adlı değerli bir yurtsever ortaya çıkarak bütün Kuzey Kafkasyalıları yurt savunması yolunda birliğe çağırmıştır. Aynı yıl Çeğenistan ve Dağıstanda İman (İslam prensiplerine dayanan ve Müridizm (1) denilen millî, askeri, poli-tik ve idari bir teşkilâtın lideri ki, bu teşkilâtın kurucusu bizzat Mansur'dur.) Seçilen Mansur'un etrafında Çeğen-İnguşistan, Dağıstan, Kabartay ve diğer Ku-zey Kafkasya bölgelerinin değerli kahanaları birleşerek Ruslara karşı mü-cadeleye başladılar. İşte bu şekildedir ki Kuzey Kafkasyalı toplumlar arasında öteçendenberi mevcut millî birlik fiiliyatı sahasına intikal ederek, politik bir yön kazanmıştır. Mansur 1791 de Batı Kafkasyada (Adige bölgesinde) Anapada esir düşmeden önce Ruslara ağır bir darbe indirmiştir. (İman Mansur hakkında özel bir yazı hazırlanmaktadır.)

1818 yılında Çeğenistanda MEİRA BEYBOLAT (Cesur Beybolat) adlı bir ön-derin yönetiminde Ruslara karşı yeni bir savaş başlamış ve 1828 e kadar sürmüştür.

1834 yılında Dağıstan ve Çeğenistanda İmanlığa Şeyh SAMİL seçildi. Samil daha önce Gazi Muhammet Molla ve Hamzat (2) Bek'in İmanlıkları zamanında Ruslara karşı kahramanca çarpışmıştı. Gazi Molla'nın savaşta kahramanca ve Hamzat Bek'in de bir sulhaskı sonucunda şehadetleri sonucunda İman seçilmiş

Gerasimof tarafından Assinof kazılarında meydana çıkarılan

Çeğeno-İnguş kadın başı heykeli (M.Ö. 5. Asır)

ve Çeğenistanın Vedeno yakınındaki Dargo köyünü merkez yapıperek kararlarını buraya kurmuştu. Samil Rusların en seçkin ordularına karşı büyük bir inat ve başarıyla tam 25 yıl çarpıştı. 1859 yılında ise bütün Rus ordularının üzerine sev-kedilmesi sonucunda savaş gücü kalmayan büyük lider Prens Baryatinsky kuv-velerine esir düştü. Bu suretle çarlık Rusyasının işgali altına giren Çeğenistanda 1877-78 Türk-Rus savaş sırasında Ali Bek Hacı'nın önderliğinde millî bir isyan patlak verdi. Çabucak Dağıstan'a sırayet eden bu isyan üstün Rus kuvvetleri ta-rafından bastırıldı. Birçok ileri gelen Çeğen-İnguş ve Dağıstanlı idam ve Rusya-nın iç bölgelerine sürgün edildiler.

20. nci yüzyılın başlarında Abrek Zelimhan Rus boyundurduğuna karşı tam 13 yıl hürriyet mücadelesi yaptı. Çeğenistandaki Rus yöneticilerinden yarıbay Dobrovolsk, albay Golayef, Grozny bölgesi komutanı Andrenkol vs. hep Zeld hanın kursunlarıyla katedildiler ve Zelimhan vatanı uğrunda şehit aldı. (1913) Yine Çeğen-İnguş bölgesinde 19. cu asır sonlarında ve 20. ci yüzyıl başlarında Şeyh KUNTA HACI, BATAL HACI vs. gibi yurtseverlerin yönetiminde halki in-safsızca taaciz eden Rus yöneticilerine karşı ayaklanmalar devam etti. Görülüyor ki Çeğen-İnguş halkı çarlık Rusyasına karşı hiçbir zaman boyun eğmemiş ve onun hakimiyetini tamamamıştır. Her fırsatta isyan ederek hürriyet savaşına devam edeceğini ispat etmiştir.

1917 yılında Rusya'da devletin idaresi göktü ve karışıklık devresi başladı. Aynı yılın Ekiminde hükümet merkezi Petersburgta başta Lenin olmak üzere Bolşevikler hükümeti ele geçirdiler. Çeşitli millîyetlerden meydana gelen eski birlik halklarına istiklal verileceği vaad edildi. Çeçen-İnguşlar da diğer millîyetler gibi kendi millî egemenliklerini kurmayı tasarladı ve bu amaçla 11 Mayıs 1918 de Dağıstanın Temirhan Şura şehrinde diğer Kuzev Kafkasyalı topluluklarla birlikte «KUZEV KAFKASYA DAĞLILARI CUMHURİYETİ» Hükümetini kurdular. Abdülmeccit Çermov başkanlığında kurulan bu hükümet daha ziyade Dağıstanlılar ve Çeçenlere dayanıyordu. (Çok kısa bir süre devam eden bu cumhuriyet Çeçenler ve diğer bütün Kuzev Kafkasya dağılırları için en mutlu bir devreydi).

Kısa bir süre sonra bolşeviklerle merkezi Rusya'da çarpışan garlık tarafları general Denkin Moskova'ya yaklaşmış olan ordusunun büyük bir kısmını geri çekerek Kuzev Kafkasya Cumhuriyetini devirmeye amaçıyla ve general İlyahof komutasındaki tank top ve uçaklarla tehciz edilmiş birliklerini Kuzev Kafkasya üzerine sevketti. 1919 yılının Ocak ayında Denkin kuvvetleri İnguş bölgesine girdiler. Şiddetli savaşlar sonunda her bakımdan çok üstün kuvvete sahip Rus kuvvetleri Dolakova ve Kanışevo isimli iki İnguş köyünü zaptettiler. Ağır kayıplar pahasına general İlyahof kuvvetlerini Çeçenistan bölgesine sevketti. Fakat burada da büyük bir mukavemetle karşılaşılarak, kuvvetlerinin büyük bir kısmını feda etmek pahasına Grozny şehrinin İlyahof'un yerine atanan general Erdeli ise merkezi Çeçenistanda duruma hakim oldu. Rusların Dağıstana yaklaşımları sonucunda da Kuzev Kafkasya hükümeti bütün idari sorumluluktan vaz geçti. Bu suretle bazı ufak tefek ayaklanmalar hariç bütün Kuzev Kafkasya bölgesi garlık general Denkinin idaresi altına girdi. Bu arada Çeçen ve İnguşların yaşadığı dağlık bölgelerde önemli isyan hareketleri başlayarak kısa zamanda ge-İht. Çeçenistanda Uzun Hacı, İnguşlarda Tarko Hacı Ruslara karşı hareketle geçtiler. General Erdeli Uzun Hacıya karşı bir harekette bulunamadı, fakat İnguşların Elkaevo ve Surhobi adlı iki köyünü yakıp, yıktı. General Erdelinin bu kanlı hareketleri devam ederken Kuzev Kafkasyaya komünist Rus ordusu birlikleri girdi. Garci Denkin kuvvetleri kovuldu ve duruma komünistler hakim oldu.

Başlangıçta komünist idare halka karşı çok yumuşak davranıyordu; halk da durumunun düzleceği ümidiyle onlardan memnundu. Fakat kızıl Ruslar çok geçmeden kendi sert usullerini uygulamaya koyuldular. Halkın İleri gelenleri idam edildi, hapis ve sürgün cezaları birbirini takip etti, silahlar toplandı, kollektif çiftlikler kurulmaya başlandı. Bu olaylar karşısında halkın gözü açıldı, protestolar başladı, eskiden olduğu gibi emirlerle İtaatsızlık ve hürriyet uğrunda mücadele şerefli bir vazife haline geldi. Hatta halk arasından birçok kimsenin komünist idareye karşı fittli olarak mücadeleye giriştiği görüldü. Özellikle Pilgef köyünden Hakkı Köhyer'in oğlu Mecit, Abrek olarak Ruslara ağır darbeler indirdi. Fakat o da garlık devrindeki abreklerin akıbetine uğradı.

Durum ikinci dünya savaşında Almanların Çeçen-İnguş sınırlarına yaklaşmasına kadar böyle süzgeçti. Almanlar bu bölgeye giremeden geri çekildiler. İşte bundan sonradır ki Çeçen-İnguş tarihinin en korkunç devresi başladı, ve bunun müsebbibi de aslen Kafkasyalı olan hunhar Stalindi.

1946 yılının yaz aylarında Amerikan Associated Press ajansının bültenlerinde Çeçen-İnguş, Karagay-Balkar, Kırım Tatarları, Kalmuklar ve Volga boyu Almanların kanlı bir şekilde imha ve tehcir edildiği hususunda geniş bir haber yayınlandı. Bu kanlı olaylar hakkındaki haberler Türk basınında, özellikle Cumhuriyet gazetesinde de ele alındı. Cumhuriyet gazetesini yazarı Abdidin Daver bu

konuyla ilgili makaleler yazdı. Daha sonraları da bu millîyetlerin imha faclası hakkında tafsılath haberler yayıldı. Sosyalistçesky Vestnik dergisinin 9. cu sayısında Çeçen İnguşların imha olayının görüğü şahidi A.J. tarafından anlatılan şekli şöyle: «Sovyet rejimi devrinde dağlarda daima partizanlar saklanmış ve bunları köyülere himaye etmişlerdir. Çeçen-İnguş cumhuriyetinin lağvından sonra (Groznenkaya Pravda) gazetesi bir defasında şu haberi yayınlamıştır: Sovyet rejiminin kuruluşundan bu yana bu ülkede 23 bine yakın komünist memur dağıtılanlar tarafından öldürülmüştür. Herhalde orada küçük de olsa mücadele hareketleri durmuş değildir» Ve yazı şöyle devam ediyor: «23 Şubat kızıl ordu gününde birçok ordu birlikleri Çeçenistana çıkageldiler, köylere dağıtılanlar gününde birçok köy meydanlarında ateşler yakıldı ve Rus askerleri ateşler etrafında şarkı söyleyip dansetmeğe başladılar. Bu durumdun şüphelenmeyen köyülere de ateş etrafındaki toplanmış Rusları seyrederlerdi. Bu sırada askerler köyülere etrafını sararak bütün erkekleri yakaladılar. Çeçenlerin bazılarının üzerlerinde küçük silahlar bulunuyordu, bunlar derhal Ruslarla çarpışmaya başladılar. Söylenilere göre o gün ve o günü takip eden günlerde beşbinden fazla insan öldürülmüştür.» Gözlemci sözlerine şöyle devam ediyor: «Dağ köylerindeki Çeçen ve İnguşların kendilerine has bir durumları vardır. Hiçbir modern silaha sahip olmamakta beraber ellerindeki bıçak ve kamalarla Rus askerlerine saldırırmış, onları öldürmüş ve kendileri de ölmekten çekinmemişlerdir. Bu sebeple dağlık bölgedeki bütün halk toplatılmış ayrıca partizanların köylerden yardım görmelerini önlemek amaçıyla da bu köyler tamamına yakılıp yıkılmıştır.»

Bu feci olayı Rusya'dan Avrupa'ya sıçınan ve İngilterede yerleşikten sonra bütün açıklığıyla Kafkas dergisinin Şubat 1952 6/7 sayısında «BU NASIL OLDU» başlıklı yazıyla açıklıyan ve clay'a bizza t şahit olan Kuzey Kafkasyalı Albay TOKAYEV'ın dinleyelim: «Ta 1943 yılındanberi Kuzey Kafkasya, özellikle Çeçen-İnguş bölgesi NKVD (Siyasi tedhiş teşkilâtı) askeri polis kuvvetleriyle doldurulmaya başlanmış. Ertesi yıl İsi Kızıl ordu günü dolayısıyla mitingler düzenlenmişti. BU NASIL OLDU? Mısral olarak bir Çeçen-İnguş köyünde olanları tasvir edelim. Siyasi polis kıyafetle kürsüye gelen NKVD albay yüksek sesle şöyle haykırdı: Hareket başlamadan evvel şunu haber vereyim ki bulunduğunuz miting yeri NKVD askerleri tarafından sarılmıştır. Kaçmaya teşebbüs edenler hemen şuraçokta kurşuna dizileceklerdir.»

Fakat halk ne olduğunu neden tahsehdildiğini kestirememişti. Ki albay elini başının üzerinde bir daire çizmesine geçirdi. Bu işaret üzerine derhal makinalı tüfeklerin korkunç patlamaları albayın sözlerini ndoğruluğunu ispatladı. Arkadan da ellerindeki otomatik silahları halka çeviren askerlerin ortaya fırladığı görüldü. Ellerindeki kamalarıyla albayın üzerine hücum eden birkaç kişi ise otomatik silahlarla hemencecek orada bıçıldılar. Kaçmak isteyen birkaç kişi ise kurşunlarla delik delik oldular. Genç bir İnguş kamasiyla askerlerin üzerine atıldıysa da o da oracıkta can verdi. Bir elinde tabanca olan albayın diğer elinde Politbüro ile devlet savına komisyoninden alınan kararların metni vardı. Albay sözlerine şöyle devam etti: «Stalin'in maku ve hikmetli politikası çok çeşitli millîyetlerden kurulu bu sosyalist ülkemizde sizin refah ve mutluluğu için herşeyi hazırlamıştır... Toplanıda bulunamlar bu nutku sessize dinliyordunuz. Ne zaman albay Çeçen-İnguşları Almanlara yardım etmekle suçladı, işte o zaman onlar hep bir ağızdan İtiraz ettiler: «Yalan, uydurma! Biz hiçbir zaman Almanlara yardım etmedik! Onlar da sizin gibi müstevevî olduklarından onlara karşı da çarpıştık!»

Nazilerle savaşırken sol kolunu yitirmiş olan ve toplanıya üniformasıyla

kablmıs bulunan uzun boylu bir İnguş kimbası ön sıralarda duruyordu. Albayın deşet saçın sözlerini sessize dindirdikten sonra, orada öldürülen ve yaralananlara bir göz atarak önünde duran gözü yaşlı bir kadının omuzunu oğladı. Sonra kütiye yaklaşarak albaydan söz istedi ve cevap beklemeyen: «Vatandeşlerim, Bütün Kafkasyalılar gibi ben de yurdumun savunması yolunda kanımı ve canımı estirmeydim. Bugün ise bizleri, yeni doğan çocukları tutunuz da en yaşlısına kadar vatana ihanetle suçluyorlar. Bu albayca bir yalandır. Biz vatana hiçbir nasil muamelede bulunmadığımızı kendi gözlerimizle görüyorsunuz. Çarlık devri bize neeler yaptıklarını unutmayacağız.» Albay ona susmasını emretti. Fakat o üzerindeki bütün nişan ve madalyalarını koparak cehat albayın ayaklarına atıldı ve haykırdı: «Silah başına kardeşlerim, terimizde can varken kendimizi cehatlara diri, diri teslim etmeyeceğiz!»

Cehat albayın tabancasından çıkan kurşunlar fahraman binbaşısı yere serdi. Bu manzara karşısında çlgına dönen bir kadına elbisesinin gövüs kısmını kınılı silahlarla delik deşik ettiler. Toplanıda bulunmaların birçoğları da aynı akıbete uğradılar. Bu korkunç ve kanlı bir toplandıydı.»

Sağ kalkanların vagonlara dolandırılarak bilhürayen bölgelere gönderildiklerinden yollara atıldığı tasvir eden TOKKEYF yazısına şöyle devam ediyor: «Bu işe memur edilmiş çok gaddar insanlardı. Uzun tren katarlarının içinde tahrik karnıyordu. Trenlerin kapıları dışardan kilitleti ve mühürlüydü. Kapılarda silahlı Rus askerleri nöbet tutuyor içeride ise MAGRUR VE DÜŞMANA ASLA BAŞ EĞ-LİYORDU, AYNI ANDA BÜTÜN KARLEŞ CUMHURİYETLER AĞLIYORDU.» (Bu acı haberi duyunca bütün dünyada, bilhassa orta doğuya göç etmiş bulunan Kuzey Kafkasyalılar da az ağlamadık. B.B.)

Bu korkunç ve utanç verici faciayı idare eden ve o zaman hiç tanınmamış biri olan Gen. Serof Stalin'in en göзде adamları durumuna yükseldi. Bu cehat Stalinin ölümüne kadar her türlü nimetten istifade etti.

Çeçen-İnguş bölgelerinden Ruslardan önce birçok kuvvetli kavimler gelip geçmişlerdi. (İskitler, Kimmerler, Eski Albanlar vs.) Meshur Asya fatihi Timur da lerinden almıştı. Fakat bunlardan hiçbiri halkı imha etmedi. Ve yurtlarını el-yıda Stalin gibi zalim ve Tiran bir cani bir kalem hareketiyle tarihte eşi görülmemiş olan bir cinayet işledi.

Tarihin belli, başlı bir milleti olan Çeçen-İnguşler 13 yıl sürgün hayatı yaşadılar. Tiran Stalin öldükten sonra Sovyet hükümeti 9 Ocak 1957 tarihinde sürgünlerin geri dönmeleri için karar aldı. Fakat buna rağmen Çeçen-İnguşlerin bir kısmı halâ sürgündedir.

Herşeye rağmen soydaşlarımızın yurtlarına iadesi hakkında bir karar alınmasını Çeçen-İnguşler sevince karşıladılar ve bundan dolayı zalim Stalin'in yerine geçen Kruşçov'a karşı düşmanlık duymadılar.

- (1) Müridizin Hakkında bak : Kafkasya Sayı : 3 S. 12
(2) İmam Hamzat » : Aynı ESER Sayı : 3. S. 21

KUZUY KAFKASYANIN POLİTİK DURUMU

(Çeçen sayıdan devam)

III

Çeviren : Tamar GÜSAR

Fakat sürgünden sadece 225.000 kişi dönmüştür. Çeçen yaz Sibiryalı bir Rus Patlı bir arkadaş ile konuşma sırasında Kuzey Kafkasyalıların Sibiryada «Sinek gibi öldürüldüklerini» söylemiştir. Eski durumlarına iade edildikten sonra memleketlerine dönenler şimdi Rusların yerlerine almışlardır ve fabrika ile kolektif çiftliklerde insan gücü havuzları olarak barakalarda yaşamaktadırlar.

Kuzey Kafkasya, Moskova tarafından aşağıdaki altı bölüm halinde düzenlenmiştir. (Nüfus rakamları 1959 sayımına göre):

1 — Dağıstan Muhhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Kafkas dağları ile Hazer denizi arasında yer alır. Yüz ölçümü: 19.415 mil kare nüfus 1.063.000. Baş şehri MahaçKale. Büyük baş hayvan ve koyun yetiştirir. Bugday ekilir, bahçecilik ve bağcılık yapılır, petrol ve gaz çıkarılır, yiyecek ve metal endüstrisi vardır. Eski el işleri (halılar) da devam etmektedir.

2 — Çeçen-İnguş Muhhtar Sovyet Cumhuriyeti: Merkezi büyük Kafkasların kuzey tepelerinde kurulmuştur. Yüz ölçümü: 7.450 mil kare, nüfus 711.000, daha çok Çeçen-İnguş ve Ruslar. Baş şehri Grozni. Grceni Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin en önemli petrol merkezlerinden biridir.

3 — Kuzey Ossetia Muhhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Asıl Kafkas bölgesinin orlalarının kuzey tepeleriyle denizcilige müsait Terek nehrinin karşısında yer alan bir düz arazidir. Yüz ölçümü 3880 mil karedir. Nüfus: 451.000, daha çok Assinler, alabak Kafkas etnik grupları ve Ruslar yaşarlar. Baş şehri Ordzhonikidze. Kurşun, çinko gümüş ve petrol depoları vardır. Bağday ve mısır Ekilir, bahçecilik, koyun ve büyük baş hayvan yetiştiriciliği yapılır. Endüstrisi demir oğ-mayın madencilik, petrol çıkarma ve yiyecek (peynir dahil) dir.

4 — Kabarday-Balkar Muhhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Ana Kafkas bölgesinin kuzey tepelerini ve Terek nehrinin batusındaki alçak araziye kaplar. Yüz ölçümü: 4825 mil kare nüfusu: 420.000 dir. Ve Çerkesler, Balkarlar, Assinler ve Ruslardan teşekkül etmiştir. Baş şehri Nalçik, zengin maden depoları (molib-düm, Tungsten, çinko kurşun) altın, platin, demir ccaıkları, arsenik, kömür ve inşaat malzemesi bulunur. Çeşitli yiyecek edüstrisi, büyük baş hayvan ve koyun yetiştiriciliği de mülhündür.

5 — Karagay-Çerkes Muhhtar bölgesi: Stavropol bölgesinin bir kısmı Kuzeydeki alçak arazi tepeleri ve güneyde Kafkasya eteklerini sarar. Yüz ölçümü: 5500 mil kare nüfus: 277.000. Çerkesler, Karagay, Abaza, Nogay ve Ruslardan müteşekkildir. Baş şehri Çerkesk. Ürünleri bahçecilik ve hayvan yetiştiriciliğidir.

6 — Adige Muhhtar bölgesi: Krasnodar arazisinin bir kısmı, Krasnodarın kar-sısında Kuban nehrinin sol kenarında ve asıl Kafkas kısmının eteklerinde yer alır. Yüz ölçümü: 1700 mil kare, nüfus 286.000. Çerkeslerden, Ruslardan, Ukray-nalılardan meydana gelmiştir. Baş şehri Maykop, Bugday, mısır, ay çiçeği, büyük baş hayvan, ve At yetiştirir ve yiyecek, tahta işlemeçiliği, endüstrisi vardır.

Bu altı kısım beraberce 42816 mil kare genişliğinde ve 3208.000 nüfusludur ki bunun 2336.000 yerli Kuzey Kafkasyalılardır. XVIII. inci yüz yılda Kuzey Kafkas-yanın nüfusu 5.000.000 du; normal bir nüfus artışı bu sayıyı şimdiye kadar dört misli yapması lazımdır. Halbuki yanılmamıştır. Buda dünyanın önünde kendini kolonyal insanların şampiyonu olarak gösteren bir siyasi sistemin elinde olmuştur.

(Problem Münih, 15.Eylül,1932 sahife 72) den BİTTİ

KAFKAS MİLLETLERİ

II

Yazar: Mahmut KUSKO

Bu yazıda geçen rakamlar 1959 yılında Sovyet Rusya'da yayınlanan istatistiklere dayanmakta olup Sovyetler Birliği İlim Akademisi tarafından 1960 yılında Moskova'da neşredilen «NARODI KAVKAZA» (Kafkas Milletleri) adlı kitaplar alınmıştır.

Siyasi-Dari Taksimat ve Nüfus

Çarlık devrinde başlayan ve bilhassa «Büyük Ekim» ihtilalinden sonra Komünist Partisi tarafından Kafkasyalılara karşı uygulanan baskı ve imha politikası bütün şiddetleyle tabii edilmiştir. Bu politikaya ve Sovyet idaresine karşı zaman zaman baş gösteren mukavemet hareketlerine son vermek için Ruslar Kafkas birliğini yıkarak ayrı ayrı ulak muhhaririet bölgeleri kurmuş ve aynı dil, din, örf ve adelerine bağlı olan milletleri birbirinden uzaklaştırmışlardır. Bundan başka işkan politikasına da hız verip Rus ve Kazakları Kafkasya'ya göndererek boş araziler üzerinde köy ve kasabalar kurmuşlardır.

Kuzey Kafkasya milletlerinden: Kabartay-Balkar, Dağıstan, Kuzey-Osetin, Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri; Adıgey, Karacay-Çerkes Muhtar Eyaletleri R.S.F.S.R. (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) ne bağlanmıştır. Kafkasyanın en büyük milletlerinden Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan sözde birer «müstekim» Cumhuriyet addedilmiştir. Karabag muhtar Eyaleti Azerbaycana, Abhazya Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Acaistan Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ve Güney Osetin Muhtar Eyaleti ise Gürcistana bağlanmıştır.

Sovyet Hükümeti, kendi esir kolonilerini sertestlik şansı vermedikçe milli hürriyetin avukatı imiş gibi gözükmekten ileri gidemez.

Kafkasya'nın yüzölçümünü bütün Sovyet Rusya'nın yalnız Ellide biri kadar olmasına rağmen Sovyet Rusya nüfusunun % 8,5 (17 milyon 812 bin) burada yaşamaktadır. Bunlardan % 41,5 şehirlerde ve % 58,5 ise çiftçi olup Tarım işleriyle meşguldirler. Böyle olmasına rağmen sanayinin geliştiği bölgelerde şehirlerdeki nüfus nisbeti yüksektir. Kuzey Osetin muntkasında % 53, Ermenistan'da % 50, Azerbaycan'da % 48 dir. İşaret etmeğe değer başka bir husus ta, Sovyet Rusya'nın 110 e yakın büyük şehir arasında altı Kafkas şehiri yer almaktadır. Bunlar: Bakı, Tiflis, Erivan, Krasnodar, Grozni ve Ordjenikidze dir. Bunlardan başka Kafkasya'da nüfusu 50' bini aşan 22 şehir mevcuttur.

Kafkasya'nın yer altı ve yer üstü zenginliklerinden faydalanmak, ve bu bölgeyi şirahle sömürmek amacı ile bu şehirlerde çok sayıda fabrikalar kurulmuştur. Kuzey ile Güney Kafkasya'nın yüzölçümü ve nüfus durumu, 1959 istatistikleri neticelerine dayanılarak mukayese edildiği zaman bir değişik fark göze çarpar. Kuzey Kafkasya'nın yüzölçümü 254 bin 300 km. kare ve nüfusu 8 milyon 295 bin dir. Güney Kafkasyanın yüzölçümü ise ancak 186 bin 100 km. kare iken bütün Kafkasya nüfusunun yarısından çoğu yani (9 milyon 517 bin) burada yaşamaktadır. Güney Kafkasya'nın nüfus kesareti yüksektir, kilometre kareye 51,2 kişi düşmektedir, Kuzeyde ise 32,7 kişi dir. Yalnız, hayvanlık yapılan dağlık bölgelerde durum çok değişik olup bir kilometre kareye düşen adet 6-7 kişiyi geçmez.

Kafkasya'da yaşayan Rusların sayısı 6 milyon 800 bin den fazladır. Bunlardan 5 milyon 800 bini Kuzey Kafkasya'da, geri kalan 800 bini ise Güney Kafkasya'da yaşamaktadır. Güney Kafkasya'ya nazaran Kuzeyde yerleşen Rusların sayısının bu kadar farklı oluşunun iki sebebi vardır. Birincisi,Kuzey Kafkasyalılar gerek Çarlık devrinde ve gerekse bugünkü rejime karşı daha çok ve süreklili mu-

kavemet göstermişlerdir. Buradan zaman zaman Sibirya'ya veya mahrumiyet bölgelerine sürülen Kafkasyalıların yerine Ruslar yerleştirilmiştir. İkincisi Kuzey Kafkasyanın her bakımından hayati şartlarının daha çok elverişli oluşudur. 1913 den 1969 yılına kadar buralara işkan edilen Ruslar da dahil Kafkasyanın nüfusunun da ancak 5,4 milyon artış olmuştur. 48- yıl zarfında bu kadar az artış olmasının yegâne sebebi Kafkasyalılara karşı tatbik edilen imha politikasıdır.

«NARODI KAVKAZA» (Kafkas milletleri) adlı Rusça kitabın 19. sahifesinde son istatistikli bilgilere dayanarak açıkladığına göre binde ölüm sayısı: Fransada 12, İngilterede 11,5, İtalyada 10, Amerikada 9,5 ve Rusya'da 9,8 iken Kafkasyada 71 geçirmektedir. Kafkasyanın bazı bölgelerinde ise bu nisbet daha az olup Gürcüstanda 6,5, Kuzey-Osetyada 5,8, Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde ve Krasnodar bölgesinde 7 nin altındadır.

Umumiyetle Kafkasya uzun ömürlüleriyle meşhurdur. Bunlardan birçokları 100 yaşında ve daha fazla yaşlı oldukları halde iş yapma kabiliyetleri baki kalmak tadır.

Nüfus artışı Sovyet Rusya'da binde 18 kişi iken Azerbaycan'da 31,5 Ermenistan'da 29,5; Dağıstanda 27; Kuzey-Osetyada ve Kabartay bölgelerinde 27 kişi dir.

COĞRAFI DURUM

Kafkasya, bugünkü Sovyetler Birliğinin Coğrafya, Tarih ve Ethnografya bakımından en büyük bölgelerindedir. Kumma-Manıç yukurru-Kuzey hudutları sayılır, Güneyden Türkiye ve İran, Batıda Karadeniz ve Azak Denizi, Doğuda Hazar Denizi ile çevrilidir.

Kafkasya'yı Kuzey ve Güneyden olmak üzere birbirinden ayıran ve takriben 1500 km. uzunluğunda olan sıra dağlar bütün Kafkasya boyunca uzanır. Bu sıra dağların Güneyinde Türkiye ile İran hudutları arasındaki kısma Transkafkasya; Kuzeyindekine Kuzey Kafkasya denilmektedir.

Kafkasya'nın en büyük Coğrafi faktörlerinden biri dağlık oluşudur. Bununla beraber yalnız kuzeyde değil güneyde dahi birçok sulak ve kuru, fakat çok verimli Ova ve Vadiler mevcuttur. Bunlardan en büyüğü olan Kuban Ovasında seneade iki defa mahsul alınmaktadır.

Elbruz dağı bölgesinde takriben 180 km. genişliğinde en yüksek dağ toplulukları meydana gelmiştir. Emlardan: Elbruz (Oşhamale) 5633 m., Şhara 5201 m. daha birçok dağlar mevcuttur. Bu dağların yüksek tepeleri daimi buzlu karlarla örtülmüştür. Kuzey ile Güney Kafkasyayı birbirine bağlayan sıra dağlar türünden geçen Derbent, Daryal, Glohar ve Manison gibi büyük geçitler vardır.

Mühim akar suların: Kumma, Terek, Sulak, Samur, Kura-Araks Hazar Denizine; Kuban Azak Denizine; İnguri, Rioni, Çoroh nehirleri Kara Deniz dökülmüştür. Bu nehirlerin hemen hemen hepsi çok hızlı ve yatakları fazla geniş olmamakla beraber hızları sayesinde çok su taşırlar. Yatakları derin olmadıkları için su nakli vasıtalarına elverişli değildirler. Bunlardan yalnız Kuban nehri Laha ile birleştiği yerden itibaren, Rioni (100 kilometrelik bir mesafede) ve Kura (615 kilometrelik) vapurlara elverişlidir. Kafkasya'nın en büyük nehri Kura'nın uzunluğu (1515 km.), Kuban'ın (941 km.), Araks'ın (914 km.) ve Terek'in (600 km.) dir. Kafkasya'da 2000 den fazla (Sevan müstesna) küçük göl vardır. Ermenistan top rakarlarında bulunan Sevan gölü deniz seviyesinden 1914 m. yüksekliğinde olup yüzeyi 1416 kilometre kare ve azami derinliği 99 m. dir. Kafkasya'nın nehir ve gölleri bilhassa sulama ve hidroelektrik istihsaline çok elverişlidir.

İklim : Kafkasyanın iklimi umumiyyetle subtropikal kusağı içindedir. Sıra dağlara Kuzey ve Doğudan gelen soğuk rüzgârların gineye immasına engel olmakta ve dolayısıyla kuzey ve güney Kafkasya arasında esaslı iklim farkı yaratılmaktadır. Ortalama ısı farkı 6 derece kadar olup gineyde +16 ve kuzeyde +10 derecedir. Ortalama yağışların normalin üstünde bulunduğu Kara Deniz bölgesinde iklim doğuya doğru uzaklaştıkça sertleşir ve karasaldir.

Bİtki alemi : Kafkasyanın bitki alemi son derece zengin olup, takriben 6000 çeşit mevcuttur. Rusya'nın bütün Avrupa kısmında yetişen bitki çeşidinin iki misli kadardır. Kuzey Kafkas dağ ve ormanlarında yetişen meyva çeşitleri lezzet, koku, renk ve büyüklük bakımından dünyanın hiç bir yerinde eşine rastlanmaz. cakk derecede zengindir.

Tarım : Verimli bir ülke olan Kafkasya, daha ziyade Kuzey Kafkasya tarımına çok elverişlidir. Başta buğday, arpa, yavda, yulaf, piring, darı, mısır, ayçiçeği, tütün, pamuk, kefen, şeker kamışı, pancar, soya fasulyesi gelir. Karpuz ve kavun dan başka sebzeçilik de önemli bir yer işgal eder. Elma, armut, erik, kaysı, şeftali, kiraz, vişne, yeşilğiti gibi bağcılıkta yapılır.

Arıcılık : Kafkasya'da yetişen çeşitli bitkiler akar su ve ormanların meydana getirdiği müsbet şartlar arıcılığa son derece elverişli olduğu gibi inkişaf da etmiştir. Eski devirlerden beri arıcılığa meşgul olan Kuzey Kafkasyalıların önemli gıdalarından birini bal teşkil eder.

Hayvancılık : Kafkasya ve bilhassa Kuzey Kafkasyanın önemli zenginliklerinden biri hayvancılıktır. Adige, Kabartay ve Dağıstan bölgelerinde dünya çapında meşhur sütlü ve mukavemeli Kafkas çirisi atlar yetiştirilir. Ş. Şamlin zamanında Rus-Kafkas savaşında ve sonra Çarlık ve 2. Dünya Savaşında Rus akını suvarı birliklerinde bu çiriler çok yararlı olmuştur. Büyük ve küçük baş hayvancılık çok yapılmakta ise de en çok koyunculuk gelişmiş olup, koyun bilhassa Karagaç-Balkar ve Çeğenistan bölgelerinde beslenir.

Balıkçılık : Kuzey Kafkasya'da balıkçılık deniz kıyı bölgelerinde eskiden beri ileti olduğu gibi nehirlerde de yapılır.

Yeraltı zenginlikleri : Kuzey Kafkasyanın yer üstü zenginliklerinin yanı sıra yer altı servetleri de son derece önemli yer işgal eder. Bunlar arasında başta petrol, bakır, maden kömürü, manganez, çinko, gümüş, kurşun, kükürt, demir ve tabii gaz bol miktarlarda mevcuttur. Adige Muhtar bölgesinde (Maykop yakınlarında), Çeğenistan'da (Grozni) ve Baku (Güney Kafkasya) muntakasında çıkan petrol bütün Rusya'da çıkan petrolün % 38,8 ni teşkil eder. Kafkasya'da Alahan verdiği tabiat zenginlikleri saymakla bitmez. Dünyaca bilinen sifa verici yerleri: Adige bölgesinde (Krasnodar yakınında) Goryaçi Kiyüç-stok su kaplıcaları, Karagaç bölgesinde Teberda-şifalı ve dinlenme kampları, Kabartay bölgesinde Kislovodsk, Mimerahiyeye Vodi, Bakasan, Mazedok-sıcak çamurları ve maden suları; Kara Deniz kıyılarında Soçi, Anapa, Tuapse, Adler gibi yerler çoktur.

(Devamı var)

Not : Gelecek sayımızda KAFKASYANIN ETNO—LENGÜSTİK TERKİBİ ele alınacaktır.

ESKİ ADİGE (ÇERKES) TARİHİ ÖZETİ

Yazan :

Sora Bekmize NOGUMUKA

III

Çeviren :
Dr. Vahî GÜSAR

"Bunlar o zaman SKANDİNAVYA memleketi (7) ni geri almış ve İkinci Dünya'da doğuya doğru yürümeğe başlamışlardı. Böylece ilk yüzyıllarda milletimizden az olmayan bir parça koymuş ve tarihi akınların ve savaş amellerinin tesiri altında batıya doğru sürülmüştü.

Tevahürün geçen bazı eski rivayetlerimizi inceleyerek Grek (Yunan) müellifleri vasıtasıyla Doğu Slav milletlerine iki efsenenin geçtiği görülmüştür. Fskidenberi milletimizin muhafaza ettiği bu iki rivayetin tarihi dayanak olarak İmri ve edebi bir değer tasdikları bir gerçektir.

Ayrıca diwebilirizki bu rivayetler, bu iki millet (Ant ve Slav) hakkında Yunanlıların naklettikleri bazı bilgi ve tarihi gerçektir, bunlar arasında eski irki ve cinsi akrabalık bulunduğunu izah eder.

CERKES kelimesi hususunda ise derim ki, bu kelimenin açıklanmasında fikirler ihtilaf halinde kalmış ve cesitli şeklide tefsir edilmiştir. Çünkü bazıları Farsca'dan gelmiş olduğunu söylemiş, diğer bazıları ise Fatar kökünden olduğunu idda etmiş. Fakat bu fikirlerin en çok tercih edileni ve maknülü, eski Yunanlıların milletimize ve milletimizden bir koluna verdikleri KERKET kelimesinden tahrif edilmiş, değiştirilmiş bulunmuşdur.

Gerçek tarihi ve gerekse ekonomik ve siyasi yönden milletimizle çok yakın münasibet ve ilgili bulunan eski milletlerden bazıların isimni burada bildirmek faydadan uzak değildir. Şüphesiz yok ki milletimize yakın komşu bir çok milletler eski devirlerde memleketimize göç ya da iltica etmişlerdir. Hatta başka milletlerle rin bakıyaları de bizimle karıştılar. Zaman ve nesiller boyunca ve bir çok tarihi hâmlerini tesiri ile bizlerle kaynaştılar. Bu garip yabancu unsurların büyük toplu luklarla memleketimize geçerek eski sakinlerle karışması milletimizin varlığında tesiri görülmüş izler bırakmıştır. Diyebiliriz ki bu içimze karışanlar dilimizi ve edebiyatımızı tamamiyle değiştirmemiş cilmakla beraber dilimizde ve milli edebi hayatımızda hiç şüphesiz yoktur ki büyük tesirler yapmışlar.

Biliniz ki Kafkasyalı ANTLAR yahut ADİGE milleti bir süre AVAR, (8) milletin idaresinde idiler. HUN hükümdarı ATILÂ'nın nüfuzunu tanımlar, orduşunda hizmet ederler, bazen de büyük savaşlarına katılırlardı. Bu müstebiddin saltanat ve nüfusu uzamamakla beraber ANTLAR'ın liderleri onun emrinde ve komutanları da etrafında çağırılmalarını beklerlerdi.

Bundan başka ADİGELER o asırlarda dini Yunanlılardan almışlar, fen ve güzel sanatlardan bazıların onlardan öğrenmişler, rahiplerle din adamlarını ara sıra memleketlerine çekmişler, Romalılar da Patrik, papas ve din adamları göndermişlerdi.

Yine bilinizki DON nehri (9) kıyılarında kurulu olan HAZER (CHAZAR) devletinin çökmesinden sonra dahi bu yıkılmış devletin bakiye halkından mühim bir kısmı düşmandan kaçarak bize iltica etmişler ve KAFKAS dağlarına sığınmışlardır. Bize karışan ve milletimizin artık bir parçası olan ve Kafkasın bazı asil ailelerinin isimleri bugün bile hâlâ mevcudiyeti, bakiyelerini hatırlatıyor. Bunun için aramızda hâlâ Khozar (Hazer) adını taşıyan bazı aileler görülmektedir. Bunun için görmüyelim. MACAR milleti (10) ise eskiden savaş, hareket sebep ve tesiriyle KUDMA nehri kıyılarındaki yerlerini en büyük düşmanı olan HOVAZEM (Chovaresm) hanının akın ve saldırısından korkarak bırakıp kaçmağa muztar kalmıştı ve ondan sonra da Ural dağlarına yönelmişlerdir. Yalnız bu milletin bakiyeleri

filen DAĞISTAN dağlarına geçmişlerdir, oralara sığınarak yerleşmişler ve AND ismiyle anılmışlardır. Bu bakıyelerin bir kısmını DİGOR memleketinde takip edebiliriz. Çünkü orada oranın halkı ile Karışıklar, ASETİN (Kuşha) ların bir parçası olan bu dalın ileri gelen tabakasını teşkil ettiler. Bu millet eski asurlardanberi Kafkas milletlerinden bize en yakın komşu millettir. Bunların durumları ne olursa olsun elimizde tevahütin intikal etmiş bazı rivayetler vardır ki dağların bu milletin az sayılmayan bir kısmının bize sığındığını ve yakın Karfhası milletlerin bir başkasına karşı olduğu gibi bizim milletimize de karışmış olduğunu haber verir.

Milletimiz; bizden bazı ahalelerin (soyların) eskiden filen SARMAT altında bir millete intisap etmiş bulunduğunu hatırlatır. Şüphe edilemez ki bu ahaleler o kadim milletin bakıyeleridir. Onlara bugüne kadar SARMAT adı verilmişin sebebi işte bu tarihi gerçeğe dayanır. Bu münasebetle eski rivayetlerimizden birini zikretmeği faydalı bulurum. Bu rivayetten eski devletimizin mekûr millette sıkı ligisi olduğu anlaşılıyor. Şakayı seven zarif bir adam hakkında umumi meclislerde ve toplantılarda:

«SEN NE ŞEYTANSIN, NE DE SARMATSIN, O HALDE NEREDEN GEL DİN?» sözü adettir.

Bizce burada ANT milletine eskiden komşuluk eden bazı milletleri zikretmek ve onlara verilen adları bilmek faydalıdır. Meselâ Yunan milletine (GİRGEK, memleketine (ALİG) adını verildi. Romalılara ve bunlardan sonra İtal. yanlara (RUM), Hazerlere (KHOZAR) veya (KAZAR), Temutarkan hükümetine (TAMATARKAY), Hun ve cınlardan sonra gelen Kalmuklara (TURGUT) Kırimdaki Kimmeryenlere (KİMİRÇEN), Türkilere (TEMİGEN), Macarlara (GURT) derlerdi.

Bazı mitolojilerde ve eski rivayetlerde söylemeğe değer başka bir ad kaldı. Bu adı (GOT) kabilelerine nisbet etmek mümkündür. O da VARD veya VARDE dir. Çok defa ona konuşmalarında ve aşağıda belirttiğimiz misalâde tesadüf ede bilirdi. Meselâ; şöyle derler: (VARDE VUNIZZ) BUNUN anlamı VARDE'nin eski evleri, (VARDE SHA KHUZ) bunun anlamı VARDE'nin beyaz kolları, (VARDE SRAYIZZ) bunun anlamı VARDE'nin eski kökeridir. Ancak bütün rivayet ve istidlallerde VARD'ye benzetilmiş mutlak surette kuvvet, büyüklük ve azamet anlamına delâlet eder.

Karadenizin, doğu kıyısında oturan Arabların ve KUBT (eski mısırlılar) lerin cradaki müstemlekelelerinin tarihi ve edebi önemini açıklamağa lüzum yoktur. ANT milletinin muhtelif tarihi devirlerde daha önce anlatıklarımızdan anlaşıldığı gibi gerek Avrupalı, gerek Asyalı çeşitli bir çok milletlerin tesitleri altında kaldıklarını göz önüne getirirsek diyebiliriz ki bu milletler ve bize göç ederek milletimize karışın diğer milletlerin bakıyeleri bizim varlığımızda ve millî kültürümüzde derin izler yaratmışlar. Bu hiç şüphe yok ki belirtilen sebep ve amillerden ötürü millî dilimizde değişiklikler vücutte gelirmişti sağlanmıştı. Eskiden beri bize gelen ve ecdadımızın yaşayışı hakkında bir çok clayları haber veren arka arkaya gelmiş rivayet ve efsaneleri önemli üç tarihi devirlere taksim edip çevirebiliriz:

I — Adige (Çerkes)lerin gerek (Yunan) medeniyetinin tesiri altında bulunan doğru birinci devir.

II — Avarların ANT ve KAFKAS ülkelerini işgalleri ile başlayan ve bu işgaller esnasında hiç şüphesiz milletimizi medeniyetten ve kalkınma sahasına girmekten uzaklaştıran ikinci devir.

III — KUBT (eski Mısırlılar) göçmenlerini gelişleri ve Arab han ahtadının Karadenizin doğu kıyılarına yerleşmeleri ile başlayan üçüncü devir.

(Devamı var)

(7) Adı geçen Got tarihçisi Jorndes'in kitabında yazılı olduğu üzere Gotlar, Skandinavya'dan Karadeniz yönlerine miadı üçüncü yüz yılda geldiler. Ye bir kısım Cermen (Germen) milletleriyle birleşerek Moıdayya, Ulahya, Transilvanya, Macar ve diğer milletlerden teşekkül eden DAKIA (dayya) memleketini zaptettiler. (Mannert, Geograp-hie IV, S. 172 ye bakınız).

Dördüncü yüz yılda Hermanrik kıral iken kurduğu Rusya; genişliği ve büyüklüğü bakımından bugünkü Avrupa kısmından geri kalmazdı. Bu büyük ülke, Tauri yarımadasından yani Kırimdan ve Karadeniz kıyılarından kuzeyde Baltık kıyılarına kadar uzanıyor. Fakat Hunların ardi ardına saldırışları karşısında dayanamadı. Bunların 377 milâdi yılında şiddetli hücumlarında Gotlar yenildiler. Hattâ Ermanrik'in yerine gecen Vitinar, onlara baş eğmeğe ve vergi (oizye) ödemeğe mecbur oldu. Bu suretle ANTLar hürriyetlerine kavuştular ve Gotların boyunduruğu da üstlerinden kalktı. (Rusya memleketi tarihi. Petersburg. 1842. Kramzın. Sahife 9-10 a bakınız).

(8) Eger Adige (Çerkes) lerin eski Antların torunları olduğunu kabul edersek artık şüpheye yer kalmaz ki yazının rivayeti ve sözleri doğrudur. İtiraz kabul etmez. Çünkü bizce bilinen ve tarihimizde subut bulunan ehit şudur ki: Antlar, BAYAN adı verilen Avar hanının nüfuz ve hükümü altında idiler, Hun hükümdarı Attila'nın nüfuz ve hükümüne tâbi oldukları gibi.

(9) Tarih'in şehadeti ile HAZER'ler, Rus prensi Svatoslav tarafından DCN nehri kıyılarında yenilmişler, 966 yılında şiddetli bir savaş sonunda dağılmışlar. Bunun üzerine bu Rus prensi; BYELAYA WEJA denilen ülkenin hükümet merkezine zafere girmişti. Bu müstahkem şehir; Bizans tarihçilerince SARKEL adıyla tanınır. Ancak ülkelerinin bakıyesi 1016 yılına kadar dayandı. Kırim yarımadasında nüfuz ve kuvvetlerini kayıp edince diğer Avrupa memleketlerindeki toprakları da kayboldu.

(10) Hungaryalılar kendilerine MACAR adını verirler. Hattâ eski zamandan beri doğu müjelliflerince bu adla tanınırlar. Fakat tarihçi Kararamzın'ın anlatığına göre bu milletin bütün kollarına umumi ve şumullu ad UGR dur. Macar kelimesi ise diğerlerine kuvvet ve sayı bakımından üstünleşen dallardan birine has idi. Bugüne kadar halâ karkasyada KUMVA ırmağı kıyılarında eskiden inşa edilmiş bazı binalar vardır. Bu binalara MACAR adı verilir. Yazar PALLAS, yazdığı kitabında belirttlen ırmağın yakınılarında bir Macar gölünün mevcut olduğunu söyler. Çerkeslerce Macar Unt veya Macar Yunt yani; Macar evleri diye andıkları ve bildikleri eski (kadim) eser ve binalardan bahisler var.

KAFKASYALILARIN MEDENİYETİ

Yazar : Arthur BYHAN I

Çeviren : Yahit CANBERK

(Bu süreklî yazının İki Yeni Kafkas dergisininin 29. cu sayısında ve 1961 yılında yayımlanmış ve 5 sayı sonra dergininin yayımlanamaması üzerine yarıda kalmıştı. Bundan önce yayımlanan kısımlar arasında: Kafkasyalılara genel bir bakış, Kafkas dilleri, Kafkas Milleleri, Çerkesler ve Abkhazlar hakkında bölümler incelemiş olduğumuzdan biz bu sayımızdan itibaren geri kalan kısımları yayımlamakla yetineceğiz. İlgili kısımları okunmuş isteyen okuyucularımıza Yeni Kafkas dergisininin 1961-1962 yıllarında yayımlanan 29, 30, 31, 32, ve 33 cü sayılarına başvurularını tavsiye ederiz.)

ÇEÇENLER VE LEZGİLER

Çeçenlerin komşuları Şarkta Kimikler (Kumuk), Şi malde Kazaklar, Garbte Kabarday ve Osetler, Cenupta Khevsurlar, Tuş ve Lezgilerdir. Garbteki kabille olan (İnguşlar), Vladikavkazdan Grozniye kadar uzanan, bir Rus müstemleke kolonisi tarafından diğer kabillerden ayrılmıştır. Grozni ile Mozdok arasında da, aynı şekilde Çeçenler için bir Rus kolonisi Terek üzerinde 1966'da kurulmuştur.

Lezgiler; yukarıda bahsi geçen ve Babadağ'dan Şemkha'nın şimaline, yani, Samur, Rubas ve Sulak nehirleri havzasına kadar uzanan hemen hemen ormansız, çıplak Dağ'ında (DAĞ MEMLEKETİ) ikâmet ederler. Komşuları Şarkta, Hazer sâhilleri ovalarında, Azerbaycan Tatarları ve Kimikler, Şimali garbide Çeçenler, Garbde Tuşlar, Cenubugarbide Kakrek Gürcüleri, Cenubda Azerbaycan Tatarları ve Tahardır.

Gürcü, Acm, Ermeni ve Arap müellifleri, dili bakımından ayrı, fakat kültür bakımından AYNI olan bu iki memleketin mersejî hakında, bize hiç bir şey söylemiyorlar. Sadece Cengiz Han'dan itibaren, Moğol ve Tatar ordularının Çeçenler üzerinde dâimi bir baskı yaptığı ve kudretleri Ruslar tarafından kırılıncaaya kadar onları tabiiyetleri altına aldıkları bilinmiyor.

Çeçenler isimleri olan NAKHÇUİ kelimesinin, Argun'un üstünde, bütün kabilelerinin merkezi olan NAKHASE kasabasına delalet ettiğini söylerler. Halk masallarının bazıları YUKARI KAFKASYALI BİR, ADAMI, bazıları da (BİR ARAP'ı) müşterek ataları doğu ve batı Kafkasyaya ve Tali Gürcü, Hazar, Kumman ve Ermeni kabillerine kendilerinin Hamlar nasbettiği kabul edilebilir; Fakat bu efsaneler İçkeri ve Dağıstana Arapların gelmesiyle hakikat bulunmuş ve böylece Semitik denilen veçhe sık sık vücut bulunmuştur. Dargavalar, Akuşa Lezgi-leri ve Gazikumukhları; meselâ, Ermenilerden, Gürcistan Dider'lerinden, Suriye Avarlarından ve Yuhudi Andillerinin soylarından geldiklerini iddia ederler. Gazi Kumukhta ve Khunusak'da bulunan Arap el yazmaları, 800 senesine doğru Şirvan Semakha Araplarının Dağıstana (ÇARharbi) nüfuz ettiğini, Ruslarla mütemfik Lezgi muhariplerini (VAREG) zehirlediklerini ve her tarafa memleketin efendisî olarak yerleştiklerinden bahseder. Kaynaklarda, bir Kureyşli (ki Kureyş Kale ismi buradan gelir), aynı şekilde Avarlarda, Tanus'ta bir Rus hayret verici dir. Dağıstana şu halde üç kısım hitiva ediyordu: KAYTAH (arapçası Sarah-Karan), AVARYA ve OVA (Sagun). Gazikumukh'un idarecileri (ŞAMKHAL yahut VALİ) merkezi hükümetlerini, 16. asrın sonunda, Kimik memleketinde PETROVSKY yakınında TARKUYA naklettiler; İste bu yüzden, Gazikumukhlar, eli sene sonra, kendileri arasından çıkmış BEY'lerle (KHAHIAVÇI, 16. asırda, da perslerle şanlı bir şekilde doğuştiler.

Müteakip sahfede tahsedilen kabillerin dışında Çeçenlerden, Pseudikh üzerinde Karabulklar (ekserisi Türkiye'ye hicret etmiştir), Miçik ve Gums üzerin-de (Miçikis ismi Kumuklardan, bütün Çeçenlerde ve Dargavda MiçIKIŞ = DARI MEMLEKETİNDE OTURANLAR ve İçkerler için) MiçIKOLAR, ÇERAKH'lar, TSCRIYER, KHAMKHAL'lar, NASRAN'lar GALAŞ'lar vardır ve bunlar İnguşlar da ortaklık yahut sülla, soy isimleridir.

ANTEPOLOJİK VASIFLAR — Çeçenler umumiyetle, iri, kuvvetli ve gevik-tirler; kafatası kısa, yüz geniş yahut beyzli, burun düz ve kuvvetli, gözler koyu renk seçil esmer olmakla beraber; mavi veya gri göz mebzuldür. Şimalde MiçIKOLarda, tatar sımasına tesadüf edilir, doğrudan İçkerler ve Akkilerde;hatlar basık bir burunla Orta Asyanın hatlarını ve diğerleri de dar kartar burunlarıyla Arapları hatırlatırlar. Rudi durumlarına gelince, Çeçen ve Lezgiler, uyanık, mütehammil kıymetlerini müddik ve kabilyetlidirler; İnguşlar zalimlikleri, intikam zihniyetleri ve yağmaya karşı düşkünlükleriyle meşhurdurlar.

Lezgiiler, irki bakımından yeknesak değildiler; Şarkta basık ve kıvrık bir burun, kıvrıklı bir gene, ince bir bıyık ve ikiye bölünmüş bir sakalla, orta Asya siması ekseryettedir. Akkıyın KURİ'leri (Kurim), Khevsurlar gibi, sivri uzun burunlarıyla, muntazam burun delikleriyle, kısa yüzleri, çıkıntılı geneleri, derine gömülmüş gözleri ve kalın kaşları ile, yüzde çok açık bir deri ile, kasif ve sıyah saçlarıyla temayüz ederler. Kurimienlerin başlıca hususiyeti burun altında yüzün sayını dikkat darıtır; fakat tatar vasıfları da müşehede edilir. Umumiyetle Lezgiler vasat boyda, fakat sağlam yapıdırlar; Kafatası geniş, yüz vasat yahut geniştir. Burun büyük ve kalın, göz ve saçlar koyu yahut siyahdır.

GİYİNME — Çeçen elbisesi yünden bir gömlek, yakalı ve açık, parruk yahut ipekten bir iç çamaşırı; sarı, gri koyu renk kumaştan bir pardesi, bir kemer, kcyun derisinden bir başlık, kumaştan bir pantolon, meşinden kısa çizmeler ve hafif meşinden pabuçlar (ÇEYFAYAK), seyahatlerde kalın manda derisinden pabuç yahut dağ ayakkabıları. Saçlar kesiktir; sakal ancak yaşlı adamlar tarafından bırakılır.

Lezgiler aynı şekilde giyinirler, fakat umumiyetle pejmürde olurlar. Yüksek irifliler de, Lezgiler BURKALARının veya uzun tüylü mantolarının üstüne yahut ta mantoların giymeden, geniş yakası bol tüylü uzun bir koyun postu (Gooutk) ve yumuşak meşinden pabuçlar yerine de kegeden mamul çizme pabuçlar giyerler. Erkekler umumiyetle, silah olarak, hançer, nadiçin kılıç, karabina, bir barutluk ve bir su kabacağı taşırlar. Yüz sene evvel İnguşların meşin kaplanmış ve demir plâkalarla takviye edilmiş tahta kalkanları, sapı çoğunlu kısı sargınları vardı. Bu kargının diğer taraftı ta tüfeklerine desteklik vazifesi götüyordu.

Kadın elbisesinin teşvîce kısımları, her tarafa, tatar kadınlarınınkinin hemen hemen aynıdır. Geniş bir den (Vakıyle, durumuna göre, ABKHAZ kadınlarınınkinden çıktığı gibi mavi, kırmızı, yahut beyaz, Çeçen kadınları kırmızı) bir gömlek, bir iç gömleğini omuzda ve göğüsde almalı işlemelerle, donlarının kıyımını da sırtından seritlerle süslerler. Seç önde kısadır. Genç kızlar saçlarını arkada birgök küçük örgütle örterler. İki örgütlü kadınlar saçlarını bir kurdela ile sıkıca sararlar. Kadınlar başlarına madeni plâkalar yahut paralarla süslenmiş bir başlık giyerler yahut bir kumaş parçası ile örterler; bazıları saçlarını bir nevi torba içine ko-yarlar. Diğer süs vasıtaları kulak yakınına, başı gereveleyen kumaşa dikilmiş, cam yahut madeni halkalar, yahut tokalardır. Yazın yalnızca gezeler. Kışın kegeden çizmeler ve kürk giyerler.

Lozgiiler kadınlarının gömlekleri çeşitli renkte, iş gömlekleri ise umumiyetle mavidir. Kurulten memleketinin aşağı taraflarında gömlek ve iş gömleği kıyasdır. Emlakları ise binaları çok geniş ve kabarmaktır. Patuqlar yüksek öççeli ve burunları kıvrıktır ki bu, acem tesirine atfedilebilir.

Andillerde, Didolarda, Şimali Avarlarında, Gazıkumuklarda, yaygın süsler, ortası halkalı, çember şeklinde büyük kulak küpeleridir ve Çeçen kadınlarındaki gibi takılır. Elbiseler baş tuvalatine göre biçilir. Andi kadınları alınlarının üstüne orak biçiminde, içi pamuk dolu kumaştan dikilmiş, bir ucu sırta doğru sarkan bir başlık giyerler. Diğde kadınları başlarına, uzun, mavî kırmızı çizgili, inciler ve madeni paralarla süslenmiş, alının üstünde gümüş kordonlar ve E teşkil edecek şekilde plakalarla tezeyn edilmiş uzun bir takke giyerler. Avar, Gazıkumuk ve Arahkul Kurulteninin kadınları, alınlarının üstünde, basit bir kumaş parçasının altında, para dizileri taşırır ve göğüslerinin üstünde alın ve gümüş paralar, beyaz madeni diğmeler v.s. dikilmiş bir göğüslük taşırır. Sakatalı Avar kadınlarının keçva şeklinde hususi bir şapkalı vardır. Diğerleri arasında Dargava kadınları, boyunlarının etrafını beyaz bir kumaşla çevirirler ve bunun üstüne ucu sırta doğru sarkan kırmızı ve çizgili bir bez sarkıtırlar. Arçî kadınları, başlarının üstünde bir kumaş parçasının altına kadifeden, alın çevreye, alın ve gümüş işlemeli ve Makedonyalalarda olduğu gibi, küçük zıncırcıklar sarkan bir kordale (alın kuşağı) takarlar. Sağlarını kısa keserler. Ancak genç kızlarda kulakların önünde ve alının üstünde saç bulunur. Bu saç tezyinatı ve zikredilmiş kulak halkalarının dışında, diğer tezyinat olarak Gazıkumuk kadınlarında boyunda üçgen şeklinde bir pandantif, iki üç telden bükülmüş bilezikler ve Kubbaç'da (DARGAVA) parlak fırzededen başka cins bilezikler, KURİ ve BOROÇ kadınlarında da kalın kıymeli taşlar çyulmuş büyük beyaz yüzükler ve her tarafta, dokuma ve basit kemerlerin yerine, gümüş kemerler kullanılır.

Her zaman kullanılan kurduralar, bilhassa yüksek irtifadaki köylerde, kalın mesinden ve işlemeli, yahut keçeden çizmelerdir. Kadınlar bununla beraber bazen meşinden, sivri ayaklıklar kullanırlar.

İKAMET — Güney Çeçenya'da büyük köyler (AVUL) ancak Rus istilasında kurulmuştur. Çeçenler vaktiyle küçük köylerde yahut müstakil çiftliklerde yaşıyorlardı. Dağda olduğu gibi, bu ovada da evler, bir yahut iki katlı olup, alınımsız tahta tahta veya taştan inşa edilmiş, dış tarafları beyazlaşmıştır. Küçük İnguş ve Kist köyleri gayet kuvvetli bir şekilde tahkim edilmişlerdir. Her çiftlik yüksek ve hafif çıkıntılı bir duvarla çevrilmiştir. Avlunun içinde, 20 ilâ 25 m. yüksekliğinde dört köşe bir kule yükselir. Bu kule Khevsurlarınkine benzer olup, kubbeli yahut piramit şeklinde bir çatısı vardır. Kulenin 4 m. yahut 6 m. ebadında olan en alt odası, ahır olarak kullanılır. Birinci katı, mutfak ve oturma odasıdır. Kulenin yanında bir yahut iki katlı, taş yahut tuğladan, bir ev bulunur; bu ev bir yahut iki odalı, en iyi mobilyalarla döşenmiş olup, misafirine mahsusdur. Haşın, çiplak ve vahşi bir şekilde sarp Dağstanda, köyler daha toplan ve selderi halinde yerleştirilmiş olup şarki Arnavutlukta ve Makedonyada olduğu gibi müdafaeları kolaydır. Evler de bu memleketlerde olduğu gibi tefriş ve inşa edilmiştir.

İnşaat malzemesi olarak, şarki ovada ve Samur'un aşağı havâlisinde kilçden tuğlalar kullanılır.

Nadir orman muntıkalarında ise, misal olarak AVARLAR'ın ANTZUK kabilesinde Andilerin KUANADA sında olduğu gibi, tahta ve diğer taraflarında kaba

bir harç kullanılır. Dar ve sarp yolların kenarlarında evler nadiren bulunup, bir duvar ile çevrili avluların ortasındadırlar. Avluya girilen büyük kapı müstesenâ dışarıya açılan hiçbir kapı ve pencere bulunmaz; tavanası penceresi şeklindeki kepenk yahut tahta kapaklarla kapamağa müsait pencereler, ancak iç cephe de bulunur. Evin ön cephesine, toprak seviyesinden en üst kata kadar, tahta direklerle desteklenmiş, üstü örtülü taraçalar yerleştirilmiştir. Üst katta bir erzak odası umumiyetle verandaya bitişiktir. Kiriş, sırt kamuş, kil ve kum ta-bakalarından yapılmış olan çalı düzdür. Sivri çatılar ancak SAKATALI çevresine komşu köylerde bulunur.

Taştan bir merdâne zaman zaman çarının üzerinden geçirilir ve bu çalı umumiyetle müteakkip ev için bir avlu vazifesi görür. Bir yamaçta bulunan Gazıkumukların (Lecker) KUBAÇI köyü böylece on altı müteakkip taraçadan teşekkül eder. Zemin kat ahır ve erzak odası çarık ikiye bölünmüştür. Onun erzak, kadın ve misafirler için odaları vardır. İçinde odun ve tezek yakılan ve üstünde asma bir borusu olan açık bir ocak, duvara karşı yerleştirilmiştir. Taş yahut tahtadan yapılmış çalan döşeme hattâ bazı defa duvarlar dahi halılarla örtülmüştür. Bu gibi örtülü duvarların karşısında, yatak vazifesi gören sedirler, elbise sandıkları, bakır kap kaçak v.s. sıralanmıştır. Üçgen şeklindeki iskemleler, yuvarlak arkalı sandalyeler, yontma sıralar (ki bunların benzeri Avrupanın çeşitli muntıkalarında vardır), nâdirdir. Çömelerek oturmak âdetidir. Şurada, burada kadınlar için ayrı, pencereleri şark üstünce ince bir şekilde kesilmiş kafeslerle süslü odalar vardır. Testiler, kaplar, tabaklar, bakır, kil perselen, cam bardaklar m. safir odasının duvarındaki raflarda teşhir edilir. Bu arada silâhlar, kumaşlar, halılar duvarları süslerler. Çam tahtasından oyulmuş, veya demirden küçük yağ kandilleri aydınlatmakta kullanılır. Yaz mütbakları yahut basit ocaklar, anbarlar v.s. çoğunluğu; kaldırımlarını; avlulara yerleştirilmiştir. Anbarlar umumiyetle dağ Gürcülerinde olduğu gibi (misal Kuanca da Andilerin köyü) çatlakların üstünde bulunur.

(KÖY) KIR EKONOMİSİ — Çeçenleri mevcudiyetlerinin başlıca vasıtası koyun, öküz, manda, at, (Onların yüz sene evvel domuzları vardı) yetiştirmeğedir. İklim sert olduğu için halkın çoğu koyun sığırlarını yüksek rakımlardaki otlaklarda ancak üç yaz ayı otlatabilirler ve senenin geri kalanını da TERREK cvasında geçirirler. Vaktiyle çok hayvanı olanların muayyen bir miktar kuzu, dana, tay, ödemek şartıyla sürülerini kiraya vermek âdeti vardı. Taraçalar kurmak suretiyle değerlendirilmiş olan memleketin her köşesi ziraata müsattir. Fakat bu dağlık memlekette mahsul bol olmayıp bilhassa hububat — arpa, yulaf ve buğday — tamamen olgunlaşamaz. Aşağıdaki memlekette arazi ziraata elverişli ise de buradaki Çeçenler de tercih ettikleri ekonomileri olan hayvancılığı bırakmazlar. Taneler, alınımsız ufki taş tekerlekli su değirmenleri vasıtasıyla öğütülür. Bir boğaltma çekmecesini yerine kabuktan bir humu, dört saz ip vasıtasıyla üstteki taşın üstüne asılıdır. Bu taştan humıye sabit bir değnek çıkar ve humunun kapağı m açmaya yarar. Oyulmuş bir taş üzerinde ve bir mihver etrafında dönen sivri bir taş; tkaç vazifesi görür.

Dağstanda da hayvan yetiştirmeye önem verilir (koyun, keçi, at, eşek, öküz, (Devamı Var)

T A R I H

K. KAFKASYA-RUSYA MÜCADELESİ

(Geçen sayıdan devam)

IV

Yazan : İzzet AYDEMİR

amaçını gütmüştür. Katerina idareyi eline aldığı 1762 yılından itibaren Kafkasya üzerindeki başkısını arttırdı. Bu arada Kabartay prenslerinden «Kutçakin-Koutchakin» in Rus hakimiyetini kabullemesi ve resmen hristiyan olması sonucunda Ruslar Mozdok kalesini kolaylıkla kurmuşlardı. Bu müstahkem kalenin inşasını takiben diğer birçok kaleler daha yapılmış, buradan Kuzey Kafkasyalılar arasında misyonerler gönderilerek hristiyanlık yayılmaya başlanmıştı. Mozdok kalesinin inşasıyla Kafkas kuvvetleri bölünmüş, dağılım bölgelere sürülen Kuzey Kafkasyalıların yerine hristiyan unsurlar yerleştirilmişti. (Kazak, Alman vs.) Bütün bunlardan sonra teşkilatlı modern Rus orduları Kafkasyada askeri harekete giriştiler. Kuzey Kafkasya üzerine iki koladan yürüten Rus ordularının başında Kuban bölgesinde general Suvaroç, Kafkas kolordusu adı verilen kolordu ya da general Yakubi komuta ediyorlardı. İlk hamlede Nogaylar tamamen kılıçtan geçirilerek imha edilmiş, sağ kalanlar ise Kuzey Kafkasyaya sığınmışlardı. Bütün bu olaylar devam ederken Kuzey Kafkasyalılar büyük tehlikeyi seziyor, kendilerine mütefrik bir devlet arıyorlardı. Kuzey Kafkasyadaki iki fikir çarpışıyordu: Zencikoların gunubu Osmanlı devletiyle anlaşıp onların yardımını sağlamak isterken; Kalbatyıkların gunubu da Osmanlılardan yardım istemini Rusların taarruzuna yol açacağı tezini savunuyordu. Neticede Zencikoların istediği kabul edilmiş ve Zencik Muhammet Geri Osmanlılarla bir ittifak imzalamıştı. Bu anlaşmadan sonra da Ferruh Ali Paşa idaresindeki bir Osmanlı heyeti Kuzey Kafkasyaya gelmişti (1779).

Ferruh Ali Paşa aslen Gürcü ve dinine bağlı bir müslümandı. Kendisini çok sevdiğini ve etrafındaki kabiller de çabucak islamiyeti kabul ettirmişlerdi. Fakat onun ölümünden sonra gönderilen pasalar, halka iyi muamele etmediklerinden Osmanlılara karşı silahlı hareketlere girişmişlerdi. Bunun sonucu olarak da Osmanlılardan umulan yardım yeterli olmamıştı.

Bu arada 1783 te Kırım Ruslar tarafından işgal edilmiş, 3 Kasım 1783 de de Gürcü kralı Irakli'nin isteği üzerine Gürcistanın başkenti Tiflis'e Ruslar resmen girerek Gürcistanı Rusyaya ilhak etmişlerdi.

Ferruh Ali Paşa Rusların Mozdok kalesine karşılık Anapa Müstahkem kalesini kurmuştu. Bu iki kale (Mozdok ve Anapa) aynı zamanda Kafkasyalılar arasında İki dinin (Müslümanlık ve Hristiyanlık) yayılma merkezleriydi. Rusya ile Osmanlı imparatorluğunun nihuz bölgesi haline getirilen Kuzey Kafkasya da, maalesef Osmanlılar gerekli olumlu çabalarını gösterememiş, daha doğrusu tıpkı Kırım'da olduğu gibi Kuzey Kafkasyalıların kuvvetlendirilip, teşkilatlandırılmasının önemi düşünülmemişti.

Kuzey Kafkasyalılara geçince halk Rus tehlikesinin büyüklüğü karşısında hiç kimseden yeterli bir yardım görememenin ümitsizliği içerisinde birbirlerine sarılmaları hüznünü anlamış ve ancak bundan sonraki ki kendi öz benliğinden yararlanmış, Seyh Mansur'lar Gazi Muhammed'ler, Hamzatlar ve İmam Şamiller'in yönetiminde dünya tarihinde eşine az rastlanacak kahramanlık örnekleri vermişlerdi.

Bundan sonraki yazılarımızda bu kahramanların yönetiminde yıllarca, üstün düşmana karşı savaştan kahramanların hayatları ve kahramanlıkları ayrı, ayrı bölümlerde ele alınacaktır.

KAFKASYALLILARIN HÜRRIYET MÜCADELESİ HAKKINDA

Derleyen : B. B.

(Kafkasyalı (1) toplumların hürriyet savaşlarını derin bir sempati ile izleyen Ukraynalı hürriyetsever sair TARAS SHEVCENKO (2) «KAFKAS» başlığını taşıyan eserinde ve birkaç mısra içerisinde onların yıllar boyunca süregelen mücadelelerini:

«Dağlar arkasında, dağlar; sarılmış bulutlarla
Yalnız ızdırıp boyanmış kanla...»

Şeklinde tasvir eder ve dağlı mücahitleri: «Büyük Kahramanlar» diye tanımladıkları sonra da Kuzey Kafkasyalıların çarlık Rusyasına karşı giriştikleri mücadelelerinin karakterini büyük bir hakseverlikle şöyle diye getirir:

«Hak sizlerin, şeref sizindir;
Kutsal Hürriyet de sizindir...»

(Kafkasya savaşlarına katılan Kuban Kazaklarından Fimen Pona-mazenko da dağlılarla yapılan şiddetli savaşlar hakkındaki anlatılarında: «Çerkesler kahraman bir halk topluluğudur... Şukadareoğmı belirtmek gerekirse onlar kendi özyurtlarını çörsiye savunuyorlardı ve gereği söylemek istersek, hak onlarındı, bizim değil...»)

Kuzey Kafkasyalılar hakkında aydın bir şairle basit bir kazak köylüsünün rivazsız sözleri arasındaki görüş birliğine okuyucularımızın dikkatini çekeriz. (B.B)

(Abadzeh (3) «Âbzeñ»'in kendi gelenekleriyle kendi duygularından başka yabancı yönetimine aıla tahammülü yoktur. Yoksuldur, fakat cesurdur: Atalarından ve babasından kendisine intikal eden miras; yoksulluk, silah ve sınırsız bir hürriyet aşkıdır. Bu mirastır ki onun hürriyet mücadelesinin özünü teşkil eder.)

(Yıllar (4) geçip gitmişti, Sıvastopol'daki top bataryalarının yayılım ateşlerinin gürtüllüleri bitmişti. (5) Kendi imparatorluk ordusunun bozgununa tahammül edemiyerek ölen ve tarih sahnesinden çekilen bir şahıs (6) ölümünden önce tam yirmibeş yıl serkeş ve baş eğmez Kafkasya dağlılarını, ya itaat ettirmek, ya da loptan imha için emir vermişti. Fakat Kafkasyalıların Ruslara karşı mücadeleleri sürüp gidiyor ve Kuzey Kafkasyalıların baş eğmez halkı aynı sarsılmaz azim ve iradeyle özgürlük savaşlarını büyük bir inatla devam ettiriyorlardı.)

- (1) A.B. Fadeyev : 19. cu yüzünün ilk yarısında «Rusya ve Kafkasya» adlı kitapçan, Sayfa. 370
- (2) Taras Shevcenko hakkınıda bak : Kafkasya dergisi sayı 2, sayfa, 28
- (3) A.B. Fadeyev : Aynı eser, sayfa, 382
- (4) » » » » » 270
- (5) 1854-1855 Kırım Harbi sonrası.
- (6) Çar I. ci Nikola.

ÖLÜMÜNÜN 24. CÜ YIL DÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE
M. FETGEREY ŞÖENÜ
(1830 . 1931)

Kocaeli'nin Sapanca bucağının Yanık köyünde dünyaya gelmiş olan M. Fetgeray Şöenu, Kuzey Kafkasyalı göçmenlerden Musa Şöenu Aktuğ'un oğludur. Küçük yaşta babasının kaybeden merhum resmî okullarda okumak istemiş ve özel surette kendisini yetiştirmiştir. Bilhassa Fransızcasını çok ilerlettikten sonra kendi milletini tarihini, gelenek ve göreneklerini tanıyıp, tanıtmak yönünden çalışmalarına girişmiş; bu arada sosyoloji ilmine de çok önem vermiştir. Gençliği yarıktan akrabası olan İsmail Ziya Beris merhumun yanında geçirmiş, onunla birlikte Irak, İran hareketlerine filen katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda İstanbul dönmüş ve ilmi çalışmalarına başlamıştır. 1923 yılında Batı Anadolu'daki Çerkes telohri sebebiyle Büyük Millet Meclisine yayınladığı (ARIZE) yi gön dermiş ve bu yalınus hareketin tashihini istemiştir.

Yayın hayatından men edilmesi üzerine de memuriyete başlayan Fetgeray 18 Ocak 1931 tarihinde çalıştığı Agopyan (İstanbul) hanında çıkan bir yangında işçileri kurtarmak isterken 41 yaşında olduğu halde vefat etmiştir.

İdealist, çalışkan, cesur ve fazilet sahibi olarak tanınan merhumun mezarı Mağkadadır.

Bir süre Beden Eğitimi Öğretmeniği de yapmış olan merhumun mesleki, askeri ve felsefi birçok eserleri vardır. Fakat onun asıl bazı ilgilendiren eserlerinin başlıcaları ise şunlardır: Çerkesler, Çerkes Kadınları, Çerkeslerin aslı, Kafkasya ve servet kaynakları vs.

ÖLÜMÜNÜN 3. CÜ YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA
FŞİMAHO KOSOK
(1887 . 1962)

Kuzey Kafkasyanın Nalçık bölgesinin Babuk köyünde 1887 tarihinde dünyaya gelen Fşimano Kosok Kabartaydır. Orta öğrenimini Piatigorsk, üniversiteyi de Petersburg, ta tamamlayan Kosok, ana yurdu Kuzey Kafkasyaya dönünce avur katlığa başlamış ve soydaşlarının haklarını savunmuştur. 1917 Şubat ihtilali üzere vatanının bağımsızlığı uğrunda mücadeleye girişmiş, 11 Mayıs 1918 de kurulan Kuzey Kafkas Hükümetinde parlamento üyesi, bilahare de hükümet başkanı A. Çernov'un Avrupaya gitmesi üzerine de parlamento başkanı seçilmiştir. Rusların Kuzey Kafkasıyı tekrar istilaları üzerine ise Türkiye'ye sığınmış ve burada vatanının bağımsızlık davası yolundaki çalışmalarına katılmıştır.

8 Ocak 1962 tarihinde vefat eden merhumun cenazesi 10 Ocak 1962 de askeri bir törenle kaldırılmıştır.

Ölümünün üçüncü yıl dönümünde merhumu rahmetle anarız.

TARİHTE KAFKASYA

Birçok okuyucularımızdan aldığımız mektuplardan merhum Gn. İsmail Berkut'un «Tarihte Kafkasya» adlı eserini istediklerini öğrendik. Türkiye'de şimdiye kadar yayınlanan en ilmi ve detaylı bir eser olarak tavsiye edebileceğimiz bu kitabı isteyen okuyucularımıza gön derebileceğimizi bildiririz.

Fiatı 35 TL. olan bu kıymetli eseri dergi idarelerimizden temin edebilirsiniz:

Küçük Hikâye :

AYININ ÖĞÜDÜ

Yazın: *Mahir ÇAĞATAY*

Delikanlının biri sevdiği kızdan söz almak düşüncesiyle arkadaşını da yanına alarak komşu köye gider. Kız misafirleri hürmetle karşılar. Kızın güzelliği karşısında ona gönlünü kapıtmaktan kendini alamayan delikanlının arkadaşı, bir ara söz arasında kızı sevgisini ima eder. Güzel olduğu kadar da hazır cevap olan kız bu durum karşısında kendini beğenmiş olan toy delikanlılara bir ders vermek amacıyla:

— Bir kapıda iki dilenci olmaz. Size bir teklifim var. Hemen şimdi tifeleklerinizi alıp ava çıkacaksınız. Hanginiz daha önce bir ayı vurup postunu bana getirirse onunla evleneceğim der.

Delikanlılar bu teklifi uygun bularak birlikte ava giderler. Tesadüfen biraz sonra karşılarına bir ayı çıkar. Delikanlı hemen tifeğini ayının üzerine boşaltır ve ayı da yere düşer. Ayının yanına koşan iki arkadaş aniden ayının fırlaması karşısında şaşkına dönerler ve ayı kendisine atış eden delikanlıyı altına alıp çığır. Arkadaşı ise korkarak oradan uzaklaşır ve bir ağacacıkarak olanları gözzer. Kızın ayı avcuyu iyice ezdikten sonra üzerine eğilerek nefes alıp almadığını kontrol eder. Öldüğüne kanaat getirince de avını parçalamak amacıyla ilerdeki koruluktan küçük getirmeğe gider. Fırsatı kaçırmayan genç hemen oradan sıvısarak arkadaşının sığındığı ağaca tırmanır. Selâmete eriştikten sonra da kızın bir şekilde arkadaşına söylenir:

— İn aşağı adı herif, sen de hiç insanlık yokmuş! Der. Arkadaşı da çok korktuğunu itiraf eder ve özür diler. Hemen arkasından da:

— Kusura bakma ama merak ettim, ayı kulağına eğilip ne söyledi diye sorar. Delikanlı öfkeyle şu cevabı yapıştırır:

— Ayı bana bir öğütte bulundu; dedi ki «elde edemiyeceğin şey için elin kızına söz verme, arkadaşına güvenip de ayıyla güreşmeğe kalkma.»

Bütün Şenşenlerimizin

Şeker Bayramlarını Candan Tullar

Saadetler Dileriz.

KAFKASYA

Kahraman Şamîl ve Hakkındaki Uydurmalar

Yazan : *Mahmut KUSKO*

«Dağıstan Arslanı Şeyh Şamîl» başlığıyla Dünya Gazetesinde çıkan ve birkaç gün devam eden yazıyı izümtü ile okudum. İnzasız olduğu gibi kaynak da göstermeksiz neşredilen bu yazının hiç bir ciddiyele taşınmadığı gerçekleri bilen her aydın için kolayca anlaşılacaktır. Fikirleri acayip, bilgileri de hiç denecek kadar kıt olan bu gibi insanların başkalarını kendi acayip inançlarına inandırmak istemelerine acımamak mümkün değildir.

Söz konusu yazıda : İ. Şamîl'in etrafında gerek bağılık ve gerekse savaş birliği olmadığı i dda ediliyor. Bilindiği gibi İ. Şamîl'in yurdu Kuzey Kafkasya'da bazı milliyet, dili ve din ayrımlıkları mevcuttu. Buna rağmen bu, milli birliğe hiç bir zaman engel olmadı. Gerek bağimsızlık savaşlarında ve gerekse Cumhuriyetin ilanında milli birliğin varlığı ispat edilmiştir. Milli birlik mevcut olmaksızın silah ve sayıca mukayese edilmeyecek kadar üstün bir durumunda olan Çar ordularına karşı yarım asırlık muharebeyi kahramanca devam ettirmek kabili olmazdı.

Rus - Kafkas harbinde, Kuzey Kafkasyalılar arasında İ. Şamîl'in sağladığı milli birliği, bugünkü Sovyetler Birliği Tlim Akademisi Tarih Araştırmaları dahi inkâr edememiştir. Sovyetler Birliği Tlim Akademisi tarafından 1960 yılında

Moskova'da nesredilen «NARODI KAVKAZA» (Kafkas Milletleri) adlı kitabın I. cildinin 98. sahifesinde şöyle yazılıyor: Kuzey Batı Kafkas-yalıların İ. Şamîl ile işbirliğini sağlamak üzere vazifelendirdikleri Muhammed - Ernin başarılı olmuştur. Kuzey - Osetya, Kabardin, Çerkes, Adige ve Abhazlar; Ş. Şamîl'e ilihak edilerek milli birliği sağlamışlardı. M. Ernin; İmam Şamîl'in yardımcı sıfahnda birçok değerli murid ve habler yetiştirmiştir. Hele Adige'ler arasında çok itibar sağlamıştı. Çar ordularının devamlı hücumlarına dayanamayan Osetin ve Kabartayların silahları bırakmasından sonra Adige'ler daha uzun zaman mukavemet etmişlerdir. Günib'de Ş. Şamîl'in (26 Ağustos 1859 da) teslimini duyan Muhammed Ernin, Şamîl'i izleyerek 20 Kasım 1859 tarihinde teslim olmuştu. Buna rağmen, bu teslim haberini maksatlı telâkki eden Adige'ler Mayıs 1864 tarihine kadar mukavemet etmişlerdir.

Güya, 1855 yılında bir Rus prensesi tarafından Şamîl'in olduğu iddiası ile nesredilen tamamen uydurma ve gırtlın resmin Şamîl'e benzer tarafı yoktur. Halbuki Şamîl'in çok yakışıklı ve güzel olduğunu Şamîl hakkındaki mevcut kitaplar da görmek mümkündür.

Kuzey Kafkasyalıların kartal yuvalarına benzeyen kılıbelerde

yaşadıklarına dair iddia da asılsızdır. Onların çok eski tarihe dayanan medeniyetleri vardı. Kuzey Kafkasyanın birçok bölgelerinde bunu ispat eden halen sayısız âsâri atıka (eski mimari eserler) mevcuttur. Bu sebeple nesrettiğimiz bu resim uydurma değildir ve Rus - Kafkas savaşlarında Çar orduları tarafından harabe haline getirilen İnguşet-ya'da Tergim köyünün bugünkü durumunu göstermektedir. Resim, «NARODI KAVKAZA» adlı kitabın 379. sahifesinden alınmıştır. Aynı kitabın 378. sahifesinde bakınız ne yazılıyor: «Hemen, hemen bütün köylerde bu tip kuleler vardı, bunlardan bazıları hem mesken hem de, savaş; bazıları ise yalnız savaş ve gözleme kulesi olarak kullanılıyordu.» Gerçi yazar Kuzey Kafkas-ya köyleri birer kale gibiydi demekle kendi kendini yalancı mevkine koymuştur.

Kuzey Kafkasya kadınları arasında iffeti uğrunda canını feda etmeye rastlanmamak kabili değildi. «Yazarın» iddiasına göre: Kuzey Kafkasya nüfusu kan dâvası yüzünden birbirini öldürmekle o kadar azalıyormuş ki tedbir olarak şasi-lacak çareler bulunmuş. İnguşlerde dul bir kadın kapı eşğine yatmak suretiyle gayri meşru erkek davet edermiş ve doğan çocukları halk tarafından büyütülmüş. Bu iddia tamamen yalan ve alçakça bir uydurmadan ibarettir.

İ. Şamîl'in daha Kafkasyalıların önderi olmadan önce, genç yaşında Mekkeye gittiği ve orada Ce-zayirin bağimsızlık kahramanı Abdulkadirle buluştuğu da uydurma-

dır. İ. Şamîl Ruslara mağlup oldudan önce Kafkasya dışında hiç bir yere gitmemiştir.

Şamîl ve yardımcılarının tek kanunu terör imiş. Şamîl'in kanunu İslâm şeriatına dayanan Kafkas dinamizmi idi. Kafkas örf ve adetleriyle İslâm dinine çok sadık olan Şamîl ve Kafkasyalılar bundan zerre kadar ayrılmamışlardır. Savaş devam ederken milli birliği devam ettirmek ve askeri disiplini sağlamak için şüphesiz bir devlet nizamında olduğu gibi Ş. Şamîl için en uygun ve adilâne nizam da şeriat kanunlarıydı. Hahleri cezalandırmak bir nevi devlet nizamıdır, ancak şüphelendiği kimselerin ellerini kestirdiği varit değildir; çünkü şeriat şüpheye kıymet vermediği gibi şüpheye dayanarakta asla cezalandırmaz. Savaş esnasında esir alınan bir Rus prensinin eşi ve çocukları yaya olarak bir yere sevk edilirken sıcak ve susuzluktan ağlayan çocuğun annesini nelinden alınarak ayaklarından tutulup kayaya çarpılmak suretiyle öldürüldüğü de varit değildir ve tamamen uydurmadır.

Ruslarla anlaşmak fikrini ortaya atana yüz kırbaç vurulacağı emrinin Şamîl'in olduğu doğrudur. Ancak bu minasebele öyle bir uydurma yazılıyor ki deşsete kapılmamak elden gelmiyor. Güya, Şeyh Şamîl'in annesi düşmanla anlaşmaktan oğluna bahsetmiş, öfkelenen Şamîl de ona yüz kırbaç vurdurmağa başlamış, fakat yaşlı kadın kırbaç kırbaçtan sonra bayınca Şamîl ortaya çıkmış ve geri kalan kırbaçın

Kuzey Kafkasya'da TERKİM Köyünün genel görünüşü

kendisine vurulmasını istemiş, vurmak isemiyenleri ölümle tehdit ederek emrini yerine getirmiş. Sağlam bir müslüman, ciddi bir ahlak ve nezaket sahibi olan Ş. Şâmil, şöyle dursun annesine kırbağ attırarak hiç bir Kafkasyalıya rastlamak kabili değildi. Bu uydurma olay ne Şâmil'e ne İslâm ahlakına, ne de şeriatı uyar. Şeyh Şâmil'in büyüklere, hele annesine karşı olan sonsuz saygısı, meşhur Ukraynalı yazar Taras G. Şevçenko'nun 1845 yılında yazdığı «KAFKASYALILAR» adlı eseriyile dünyaya tanıtılmıştır.

Hacı Murad'ın Ruslara iltihak ettiği doğru, fakat İ. Şâmil'e bozarak değil, anlasarak, gizli malûmat ve sıhhları Ruslardan kaçırmak için bu işi yaptığı rivayeti de gerçeğe daha yakındır. Hacı Murad İ. Şâmil'in değerli komutanlarından İmam Hanzatı şahsi husumeti yüzünden öldürmesinden sonra bu hâdise dolayısı ile Ruslara sığındığı süsünü verip Şâmil tarafından vazifelendirildi doğrudur. Dağıstanın Avar bölgesinin Rus idaresine geçmesinden az sonra Ahmet Han bu bölgenin hanelğine tayin edilmiştir. Bu sırada Ruslara sığındığını ilan eden Hacı Murad'ı Ruslar taltif

ederek askeri teğmen rütbesiyle Ahmet Hanın muavinliğine getirdiler. Bilâhare yapılan ihbar ve şüphe üzerine Ş. Şâmil ile gizli haberleşme suçundan tevkif etmişler, ellerini bağlatarak bir muhatız müfrezesiyle yaya olarak Temir Han Şura-ya sevk etmek üzere yola çıkarılmıştı. Mucize kabûlinden ağır yaralı olarak muhatızlardan kaçan H. Murad bir gobanın yardımı ile iyileşmiş ve Ruslarla çete savaşı yaptıktan sonra tekrar Ş. Şâmil'e kavuşmuştur.

Ş. Şâmil 1859 yılında yanında pek az savaşı ile Günüb yaylasına geldiği bir sırada yarındakilerin ricası üzerine, kadın ve çocukların felâketine sebep olmamak için teslim olmuştu. Çar ona esir muamelesi yapmadı ve kısa bir zaman sonra serbest bıraktığı zaman Türkiye'ye (İstanbul'a) gelmiş ve Sultan Abdülâziz tarafından kabul edilip ağırlandı. Türkiye'den, büyük İslâm Peygamberi Hazreti Muhammed'in kabrinin bulunduğu ve İslâmiyetin en kutsal yeri Medine şehrine gitmiş ve orada rahmetle kavuşmuştur.

Not: İmam Şâmil'in detaylı biyografyası ileriki sayılarımızda yayınlanacaktır.

UNUTAMIYACAĞIMIZ GÜNLER

- 8.1.1962 KUZEY KAFKASYANIN SABIK MİLLİ HÜKÜMET BAŞKANI PŞİMAHO KOSOK VEFAT ETTİ.
- 8.1.1961 DÜNYA ŞAMPİYONU YAŞAR DOĞU VEFAT ETTİ.
- 19.1.1931 İDEALİST YAZAR FETGEREY ŞÖENÜ İSTANBULDA VEFAT ETTİ.
- 4.2.1871 İMAM ŞAMİL MEDİNEDE VEFAT ETTİ.
- 6.2.1946 KUZEY KAFKASYALI GEN. KILIÇ GİREY MOSKOVADA İDAM EDİLDİ.
- 10.2.1947 BESTEKAR MUHLİS SABAHATTİN VEFAT ETTİ.
- 16.2.1801 KRAL JORJUN İSTEĞİ ÜZERİNE ÇAR ALEKSANDR GÜRÇİSTANI RUSYAYA İLHAK ETTİ.
- 23.2.1944 KUZEY KAFKASYALI ÇEÇEN—İNGÜŞ VE KARAÇAY BALKARLAR RUSLAR TARAFLINDAN ANA YURTULARI KAFKASLARDAN SİBİRYA VE ORTA ASYAYA SÜRÜLÜ EDİLDİLER.

VOLGA BOYU ALMANLARININ İTİBARLARI İADE EDİLDİ

Sayıları yarım milyon aşan ve 1941 yılının Ağustosunda Hitler ordularına yardım ettikleri bahanesiyle Orta Asya ve Sibirya'ya sürgün edilen Volga boyu Almanları Stalin'in ölümünden sonra dahi yurtlarına döndürülmemiş ve daima kontrol altında bulundurulmuşlardır. Ancak son zamanlarda Volga Almanlarına itibarları iade olunmuş ve bu cümleden olarak kendi okullarında Almanca öğrenim yapmalarına ve Almanca gazete çıkarmalarına müsaade olunmuştur. Halen Moğolistan'daki Alima Ata radyosunun hergün belirli saatlerde Almanca yayın yaptığı bildirilmektedir.

Bilindiği üzere Volga boyu Almanları Alman asıllı olan Rus Çarlığı Bıyık Karerita tarafından 1764 yılında Almanyadan getirilerek Volga nehri kıyılarında yerleştirilmiş olan Almanlardır. O tarihte bu göçmenlerin sayısı 30.000 kişi kadardı.

KISA HABERLERİMİZ: Turhal Kafkas Derneği Yönetin Kurulu üyelerinden S. Sadettin Karaerkek'in bir kız çocuğunun dünyaya geldiği memnuniyetle öğrenilmiştir.

Turhal Kafkas Derneği Yönetin Kurulu üyelerinden S. Rahimi Yılmaz'ın oğlu Turгут Yılmaz ile Bn. Ayhan 20.2.1985 tarihinde nişanlanmışlardır. Gençleri tebrik ederiz.

Turhal Kafkas Derneği üyelerinden S. Bedri Der'in bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Yavruya sağlı kdtleriz.

VEFAT: Turhal'ın Bahçebaşı Köyünden Hacı Mahmut Elendini vefat ettiği teessürlü haber alınmıştır. Muhtınde çok sevilen müteveffanın cenazesi büyük bir hemseri topluluğu tarafından kaldırılmıştır. Merhuma Tanrıdan rahmet, ailesine başsağlığı dileriz.

KAYIPLARIMIZ:

RIZA DEVRİMİ KAYBETTİK

Büyük bir üzüntüyle öğrendiğimiz göre Düzce Kafkas Yardımına derneği başkanı Rıza Devrim 21 Ocak 1965 perşembe günü kalb sektesinden ani olarak vefat etmiştir.

Merhumun cenazesi çok büyük bir hemşeri topluluğu tarafından kaldırılarak Düzcedeki ebedi istirahatgâhına defnedilmiştir.

Mütevevfa 1330 yılında Düzce'nin İstifi köyünde dünyaya gelmiştir. Kuzey Kafkasların Beslenev dâlından olup, babası Habib İbrahim 1889 Kafkas göçmenlerindedir. Ailevi sebepler yüzünden Lise ikinci sınıftan ayrılan merhum 1946 yılında politika hayatına atılmış, bu arada 1964 yılında Düzce Kafkas Yardımına derneğini kurmuştur. Son olarak Bolu İI Genel Meclisinde Düzce temsilcisi olarak görevliydi.

Muhitinde, doğruluğu, hitabeti ve çalışkanlığı ile tanınmış olan merhumu biz Kuzey Kafkaslar yeri doldurulmaz bir idealist arkadaşımız olarak her zaman minnetle anacağız.

Merhumu tanrıdan rahmet, eşi, çocukları ve yakın dost ve akrabalarına baş sağlığı dileriz.

Ruhu Şad olsun.

Dr. KAYIR DOY VEFAT ETTİ

Kuzey Kafkasya milletleri bir kurban daha verdiler.

Doktor Kayır Doym, kısa süren bir hastalıktan sonra 21 Ocak 1965 de İstanbula vefat etmiştir. Cenazesi, Şişli camiiinde kılındıktan sonra Zincirlikuyu mezarlığına defnedilmiştir.

Rahmetli, Kuzey Kafkasyanın Osetin kabilesinden olup, Elhot köyünde dünyaya gelmiş, Vladıkafkaz İlesinden mezun olmuş, Rostov-Don ünivesitesinin tıp fakültesini bitirdikten sonra bir müddet doktor olarak Dağıstanda çalışmış, ikinci cihan harbinde Rus ordusunda askeri doktor iken Almanlara esir dışmıştır.

Almanya'da Kafkasya estirlerinden teşkil edilen lejyonda doktorluk yapmış, Almanya mağlup olduktan sonra, lejyonda çalışanları İngiliz ve Amerikan hükümetleri Sovyet Rusya'ya teslim ederken, gizlenmeğe muvafak olmuş ve bir müddet sonra Kazablankaya geçerek, gerek Kazablankada, gerekse bilâhare gittiği Pariste mesleğini ilerletmeğe muvafak olmuştur.

Bundan 14 sene kadar evel Türkiye'ye gelmiş, doktorluk imtihanını Türk üniversitesinde de vermiş, doktorluk hakkını kazanmıştır.

Merhum mesleğinde burada da muvafak olmuş ve çok sevilmiş idi.

Cenaze merasiminde büyük bir kalabalık hazır bulunmuş ve pekçok gelenek gelmiştir.

Allah rahmet eylesin

AKTÜALİTE:

TURHALDA KAFKAS GECEST

Turhal Kafkas Kültür ve Yardımına Derneği 5 Şubat tarihinde Turhal Belediye Salonunda bir gece tertiplemiş ve gece de Kafkas Folklor ekibinin Kafkas oyunları başarıyla icra olmuştur.

KIRIM TÜRKLERİNİN BALOSU

Ankaradaki Kırım Türkleri Kültür ve Yardımına Derneğinin tertiplelediği Kırım Gececi 6 Şubat, 1965 tarihinde Akalın diğün salonunda yapılmıştır. Geç vakitlere kadar neşe iğersinde devam etmiş ve eşitli Kırım milli oyunları programında yer almıştır.

AFER ÖZCANOĞLU (GIRBI) ALMANYAYA GİTTİ

Öğrendiğimiz göre İstanbul Kafkas Kültür Derneğinin kıymetli yöneticilerinden Afer Girbi uzunca bir süre kalmak üzere Almanya'ya gitmiştir. İstanbul Kafkas Kültür derneğinin çalışmalarında uzun seneler hizmet eden kıymetli arkadaşımıza seyahatinde başarılar dileriz.

NİKAH TÖRENİ

Memnuniyetle öğrendiğimiz göre kıymetli hemşerilerimizden Mün. Hüseyin Hurma ile Sevil Sezen'in nikâh törenleri 30 Ocak 1965 tarihinde Düzce belediye levlenme salonunda yapılmıştır. Her iki aileyi tebrik eder mutluluklar dileriz.

OKUYUCU MEKTUPLARINA CEVAPLAR

Çorumdan Sayın Ahmet Özkân: Noksan sayılarımız adresinize gönderildi. İğnize teşekkürler.

Değirmisazdan Sayın Mahir Çağatay: Geleneklerimizle ilgili hikâyeleriniz çok güzel ve orijinal. Yazılarınızı her zaman bekliyoruz. Sizlere sağlık ve uzun ömürler dileriz. İğnize teşekkürler.

Bursadan Sayın A. Ö.: İstedığımız dergiler adresinize gönderildi. Bu gibi ufak hizmetler karşılığında masrafa girmesiniz de olur. İğnize teşekkürler, sizler de dâha olumlu çalışmalar bekliyoruz.

Antalyadan Sayın Mevlut Yediç: Şiirlerinizi aldık. Mısra sonlarındaki ses uyumları (kafiyeler) çok güzel. Yalnız henüz teknikğiniz zayıf. Daha çok okumanız lazım. Eski tarzdan ayrılmayı kendinize has üslup kurmanız daha iyi olur. Şiir'in inceleme (nezaket) olduğunu unutmayın. Mesela «ANAM ÖĞRETTİ» şiirinizdeki arlık hiç kullanılmayan (Vatanım çün, ilmini kırnya ve Gâvur başı) gibi terimler den kaçınm. Tenkitlerimize bakıp çalışmalarınızı engellemeyin. Yeni yazılarınızı bekliyoruz. İğnize teşekkürler.

Tokattan Sayın Ç. A.: Yazınızda ilmi bir değer bulamadık. Yayınlayamayacağımız için özür dileriz. Şeyh Mansur Hakkında ölümlüdeki sayda yayın yapacağınızı ümit ediyoruz. Dergimizin yayınında uygulanacak sistem daha önce açıklanmıştır. Olaylar ve ünlü kişilerin biyografileri ancak onların hayatıyla ilgili tarihlerde yayınlanabilecektir.

Kadınhan'da S. Bayram Tuğ: Mektubunuzda bahsettiğiniz eserde dâhil olmak üzere derşimizde yayımlanan yazılarını hemen, hepsi Türkiye'de ilk defa yayınlanmaktadır. Bu sebeple bu yazıların yabancı dillerde yazılması olan asıllarının henüz Türkiye'ye çevirisi yapılmamıştır. Ancak derşimizde yayımlandıktan sonradır ki bunların kitap haline getirilmesi düşünülecektir. Şimdilik «Eski Adige Tarihini» derşimizden takip etmekten başka çare yoktur.

Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneğinden Bildirilmiştir

Derneğimizin tertiplelediği (KAFKAS GECESTİ) 3 Nisan 1965 Cumartesi akşamı BAĞCELİEVLER AKALIN DÜĞÜN salonunda yapılacaktır.

Bütün hazırlıkların tamamlanmakta olduğu geceye ait davetiyeler aşağıdaki adreslerden ve davetiye kalıbı takdirde de salondan temin edilebilecektir.

Bütün üye ve vatandaşlarımızın daveti buldukları gece hakkında daha fazla bilgiyi dernek merkezinden öğrenmek mümkündür.

ANKARA KUZZEY KAFKASYA
KÜLTÜR DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU

DAVETİYELER :

- 1 — Yenişehir Namık Kemal Mahallesi Kumrular Sokak Kafkas Lokantası,
- 2 — Yenimahalle Çarşı Caddesinde Terzi Asım Akalın, No: 5
- 3 — Bağcelievler Akalın Düğün salonu,

NOT : Her gesiit bilgi için müracaat : Tel : 15.54 50

İstanbul Kafkas Kültür Derneğinden Bildirilmiştir

Derneğimizin her sene tertiplenmekte olduğu (KAFKAS BALOSU) 13 Mart 1965 Cumartesi günü akşamı İstanbul Taksim Belediye Gazinosunda yapılacaktır.

Bütün üye ve vatandaşlarımızın daveti buldukları gecemiz hakkında daha fazla bilgiyi dernek merkezinden öğrenmek mümkündür.

KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU

DAVETİYELER :

- 1 — İstiklal Caddesi Tokatlıyan Han Kat 3 No: 18
BEYOĞLU
İstanbul
- 2 — Balo gecesi Gazinodan temin edilebilir.

NOT : Taşradan gecemize katılmak isteyen hemşerilerimiz önceden haber verdikleri takdirde kendilerine yer ayrılacaktır.

gelecekte. Ulusunun geleceği için gerçekten olumlu denebilecek çaba gösterenlerin sayısı çok azdı.

Bu kadar az kişi ile de birşey yapılamazdı.

Doyurucu değildi cevapları. Ama idealine, istemlerine ters düşen bir insan olduğu için böyle konuşmak zorundaydı. İnsan ruhu kendini eleştirmekten, kusurlu görmekten sürekli olarak çekindiğinden bu gerekçeleri bulacaktı. Özellikle toplumun suçlandırmalarından, alaylarından korktuğu için. Ruhun parçalanmamak için geliştirdiği bir savunma mekanizmasıydı bu. Psikiyatride «akla uydurma - rasyonelizasyon» deniyordu buna. Ters davranışta bulunan kişi ancak bu mekanizma sayesinde kendisini gerçekte olduğundan daha içten, daha onurlu, daha güçlü ve daha saygın biri sanacaktır. Bu akla uydurma kimileyin o kadar ileri gidecektir ki Sayın Dr. Rasim Adasal'ın dediği gibi ortaya çıkmış olan fikrin ana kaynaklarını kişinin kendisinin bile bulabilmesi olanaksızdır.

Sence kimilerinin ulus yararına çabalarda bulunmak amacı ile gerçekleştiremeyecekleri gün gibi açık olan kimi kararlara varmalarının temelinde yatan yine bu ruhsal savunma mekanizmasıdır.

Öyle gerçekleştirilmesi olanağı yüzde yüz olan bir karar alıp gerçekleştirmemek... Bundan daha onur kırıcı bir şey olabilir mi kendini öncü sayan bir grubun üyeleri için. Kararlaştırılan, yapılabileceği kesin bir işi yapmamak ta yapamadığını itiraf etmekte önce kendi gözünde, sonra toplum gözünde saygınlığını yitirmesine neden olmayacak mıdır... Onurun, saygınlığın kurtuluşu, ulus yararının kuramsal tartışmalarda olduğuna kendini inandırmasındadır. Ve kendilerini bu inanca o denli kaptıracaklardır ki temelinde belki birazcık korku, tembellik ya da azıcık eğlencesinden fedakârlık etmediğinin yattığının hiçbir zaman farkına varamayacaktır.

Bunları düşündürmüştü sana yok olmak istemediğini söyleyen ve yok olmaya imza atan arkadaşının durumu.